

DİLENCİLİK SUÇU

Yrd. Doç. Dr. Fatih BİRTEK*

*“Bu zanaat bunun üzerine kurulmuştur. İşte, kim olursa olsun iste!
Nerede olursan ol iste!...Kovul iste! Sövsünler, dövsünler yine iste!”¹*

Özet

Dilencilik günlük yaşamda sık karşılaşılan bir sosyal sorundur. Modern toplumlarda dahi, yaygın bir biçimde görülmektedir. Günümüzde dilencilik, bireysel ahlaki kötülük olmaktan çıkıp, kadim bir meslek haline gelmiştir.

Dilencililiğin, ekonomik, sosyal, kültürel pek çok sebebi bulunmaktadır. Bu sebepler ortadan kaldırılmaksızın dilencilikle mücadele edilebilmesi mümkün değildir. Türk Hukuku’nda dilencilik eylemi ile hukuki alanda mücadele amacıyla iki farklı düzenleme getirilmiştir. Bunlardan ilki, dilencilik kabahati; ikincisi ise dilencilik suçu.

Dilencilik suçu ile, dilencilik kabahatini ayıran husus, dilencilik kabahatinde bireysel dilenme söz konusu iken; dilencilik suçunda, bir çocuk veya engellinin dilencilikte araç olarak kullanılmasıdır.

Çalışmamızda, ilk olarak dilencililiğin sosyal, kültürler ve ekonomik sebepleri ortaya konulacak, daha sonra Türk Ceza Kanunu’nun 229. maddesinde düzenlenen dilencilik suçu incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Dilencilik suçu, dilenmek, kabahat, bağış, yardım, yoksulluk.

* Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. fatihbirtek@hotmail.com

¹ “...O, yürürken ağlayarak sızlarayak el açıp dileniyordu. Bir şeyine dikkat ettim. Herkesten para istiyordu, hatta üstübaşı yırtık pırtık dilenciden farkı olmayanlardan bile para istiyordu. Yolun yarısında dayanamadım sordum. O başını salladı: - Bu “zanaat” bunun üzerine kurulmuştur. İşte, kim olursa olsun iste! Nerede olursan ol iste! Kovul, yine iste” Sövsünler, dövsünler yine iste! Böylece “zanaatın” “elifini” öğrenmiş oldum.” Çelebi, Mevlüt, Bir Dilencinin Anıları, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) TebliğlerKitabı, İstanbul 2008, s. 161

THE CRIME OF VAGRANCY

Abstract

Begging is a common social problem in daily life. Even in modern societies, it is ubiquitous. In modern times, it has become an ancient profession from being an immoral act.

Begging has several reasons, including economic, social, and cultural. It will not be possible to fight with begging without dealing with these factors. Two different legislations are implemented in the Turkish Law to tackle begging. Firstly, begging as a minor offence. Secondly, begging as a criminal offence.

Individual begging is a minor offence in terms of Turkish Minor Offences Act (Article 33). The crime of vagrancy is regulated within the Turkish Penal Code (Article 229).

Both acts are distinguished in terms of begging style. Begging as a minor offence, regulates individual begging. On the other hand, the crime of vagrancy regulates begging via children or disabled people.

In our study, We will explain the cultural, social and economic reasons of begging and its impact on society. Hereafter, we will scrutinize to the elements of the crime of vagrancy within the article 229 of Turkish Penal Code.

Keywords: The crime of vagrancy, begging, minor offence, donation, monetary grand, poverty.

GİRİŞ

Dilenmek, “...toplumda yaşamını sürdürebilmek için sahip olması gereken ekonomik imkânlarla sahip olamadığı için veya aslında yoksul olmadığı halde kendisini yoksul göstererek ihtiyaç hissettiklerini elde etmek için ya da dilenmeyi bir hayat tarzı olarak benimsediği için, ekonomik imkânı olanlardan söz, yazı veya davranışlarla para veya eşya istemek” olarak tanımlanmaktadır².

² Vatandaş, Celalettin, Dilenciler ve Dilencilik (Sosyolojik Bir Araştırma), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.4, S. 1, Y. 2002, s. 170,171. Türk Dil

Dilencilik, insanlık tarihiyle yaşıt bir “*meslek*” olup; yer ve zaman farkı gözetmeksizin hemen her toplumda görülen ve doğrudan insanların “*merhamet*” ve vicdan duygularını istismar ederek menfaat elde etmeyi temel ilke olarak benimseyen bir davranıştır³.

Dilencilığın arka planında, muhtaç insanların toplumsal dayanışmayla ihtiyaçlarının giderilmesi gibi makul bir gerekçe bulunsa da; dilenenlerin büyük çoğunluğu için dilenmek, muhtaç olmak ile bunu meslek haline getirip kolay yoldan hayatı devam ettirmek arasında ince bir çizgiyi ifade eder hale gelmiştir⁴.

Dilencilik, kültürdeki “*iyinin ve iyiliğin kötüye kullanımı*” olarak kendini gösteren ve gelenekte zuhur eden bir “*ur*”dur⁵. Bu yönüyle dilencilik “*ahlaki bir kötülüğü*” de ifade etmektedir⁶. Karşısındaki insanın merhamet damarını ortaya çıkarma, merhamet ve digergamlık hislerini sömürmeyi amaç edinen, bunun için kendi çocuğunu ve –gerçeksebedensel engellerini/sakatlıklarını dahi araç olarak kullanmayı “*meşru*” görebilen, bu yönüyle insan onurunu hiçe sayan bu “*meslek*”; mücadele edilmesi gereken toplumsal bir sorun ve “*utanç*”⁷ haline gelmiştir.

Dilencilikle mücadelenin dini, sosyolojik, kültürel ve eğitim olmak üzere çeşitli boyutlara olmakla birlikte, hukuki alanda da bu “*vakıa/olgu*”

Kurumu’na göre dilenci, “*Geçimini dilenerek sağlayan kimse*”, “*Israrla ve arsızca bir şeyi isteyen kimse*”; dilencilik ise, “*sadaka istemek*”, “*Kendisini acındırarak bir kimseden bir şey istemek*” olarak tanımlanmaktadır. Açıklama için bkz. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts

³ Çelebi, s. 159.

⁴ Çelebi, s. 159; Tuna, Korkut/ Parin, Suvat, Kent Yaşamı ve Dilencilik: İstanbul Dilencileri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008, s. 157.

⁵ Köktürk, Milay, Bir Bilinç Durumu Olarak Dilencilik, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008, s. 409.

⁶ Walsh’a göre dilencilik, aylıklık türünden bir suç olmakla birlikte, ahlaki bir bozulma olup, çoğu ciddi suç tipiyle de ilişkili bir eylemdir. Ayrıntılı açıklama için bkz. Walsh, Tamara, “Waltzing Matilda One Hundred Years Later: Interactions Between Homeless Persons and the Criminal Justice System in Queensland’ (2003) 25 *Sydney Law Review* p. 76 vd.

⁷ Munzer, Stephan R., “Beggars of God”, *The Christian Ideal of Mendicancy*, *Journal of Religious Ethics*, Vol. 27, Iss. 2, Y. 1999, p. 305.

ile mücadele edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesinde “dilenme” eylemi kabahat olarak düzenlenmiş ve Türk Ceza Kanunu'nun 229. maddesinde de “dilendirme” olarak tanımlayabileceğimiz eylem, suç olarak kabul edilmiştir.

Çalışmamızda, ilk olarak dilencilik suçunun meşruiyet temelini oluşturması hasebiyle, toplumsal bir vakıa ve kadim bir meslek olarak dilencilik tarihi gelişimi, sebepleri, dilencilerin kullandığı araçlar ve dilencilik toplum açısından oluşturduğu tehlike ortaya konulacak daha sonra, TCK m. 229 hükmünde düzenlenen dilencilik suçu, TCK'nin benimsediği suç teorisi esas alınarak unsurları itibariyle incelenecektir.

1. TOPLUMSAL BİR VAKIA OLARAK “DİLENCİLİK”

Dilencilik, toplumun kendi dinamikleri sonucunda ortaya çıkmış psiko-sosyal bir vakıadır. İnsanların zor durumda olan kimseleri, içerisinde buldukları müşkül durumdan kurtarmak adına ve yardımseverlik ve digergamlık hislerinin baskın gelmesiyle “iyilik merkezli” bir eylem olarak ortaya çıkmış iken; zamanla muhatapları (dilenciler) açısından “iyiliğin sömürülmesi” emeline dayanan kadim bir “meslek” halini almıştır⁸.

Dilencilik bu kadar kadim bir meslek haline gelmesi, bu olgunun gündelik yaşamın doğal bir parçasıymış gibi, toplumun içine bizzat – dilenciler tarafından- inşa edilmiş olmasından ileri gelmektedir⁹.

Dilenci, “*ümit eden bir bilinçle*” hareket ettiğinden, “*ümit bittiğinde, dilenme de bitecektir*”¹⁰. Bu yönüyle dilenme yalın bir “isteme”

⁸ Munzer'a göre dilencilik, vicdana ve hislere hitap eden bir “*hayat tarzı*”dır. Munzer, p. 305.

⁹ Parillo, Vincent N./ Stimson, John/ Sitmsom, Ardyth, Contemporary Social Problems, Second Ed. New York 1989, p. 10.

¹⁰ Köktürk, s. 404. Dilencilik mesleğinin kaynağı ve bu mesleği sürdürülebilir kılan en önemli etkenin toplumsal dinamikler olduğunu açıklayan en güzel örnek **1928 yılında** bir dilenci ile yapılan gazete mülakatında şu şekilde ortaya konulmuştur: “*12 yaşındayken babam ölmüştü, annem de hastalıklıydı. Mektebe gidemedim, zaten tembeldim, çalışmak istemiyordum. Konu komşu halimize acıdılar, beni bir demircinin yanına çıkar koydular. İş zordu, koca körüğü körüklemekten göz açmaya vakit bulamıyordum. Aldığım gündelik, yaşıma göre fena değildi ama durmadan dinlenmeden çalışmak gözümü yıldırmıştı. Annem*

eyleminden ibaret olmayıp; “ölçüsüzce ve hak etmediğini talep etmeye” dayanan bir “*bilinç*” durumudur¹¹. Kentlerde oluşan büyük kalabalıklar, dilenenlerin ümidini hep canlı tutmaktadır.

Heterojen ve pasif bir yapıya sahip olan kent yaşamının ilişki düzeyi düşük, gevşek ve zayıf bir temas alanı oluşturması ve sosyal yakınlığı kaybettirmesi sonucunda, dilenciler/dilencilik kentin gevşek ilişki ağı içerisinde yer bulmakta ve bireylerin davranışları sonucunda sürdürülebilir bir pozisyon kazandıktan sonra, kent aktörlerinin davranışları imkân tanıdığı ölçüde yaşamlarını devamlı kılmaktadır¹². Nitekim dilencilerin “*mekân*” olarak kentlerin kalabalık noktalarını (tren istasyonları, otogarlar, sokaklar, alt ve üst geçitler), özellikle cami önlerini seçmesi ve dini bayramlarda daha sıklıkla ortalıkta görünür olması bu devamlılığı canlı kılmaktadır.

Kent yaşamının kalabalıklığı ve kentte yaşayan kalabalığın –doğal olarak- homojen bireysel davranış tarzına sahip olmaması, dilencililiği sürdürülebilir kılmaktadır. Bu kapsamda dilenci, toplumun merhamet duygusuna hitap edecek farklı davranış tarzları da geliştirebilmektedir. Reşat Nuri'nin deyişiyle, “*Dilencilikle merhamet başta geliyor. Sanatın*

de ölünce işi gücü bıraktım. Cebimdeki para ile iki üç gün yaşadım. Dördüncü gün açlıktan kıvranıyordum. Eski ustamın yanına gittim, başka çırak aldığı için beni kovdu. Nereye gittimse hep “çalış” dediler.

Yine bir akşam iş aramaktan dönüyordum, yorgunluktan kaldırıma çökmüştüm. Boynu bükük oturuyordum. Birden bire önüme bir guruş düştüğünü gördüm... Başımı kaldırdım, parayı atan adam sakın sakın gidiyordu. Bu havadan gelen guruş beni bu yola sevk etmişti. Öyle ya, sessiz sedasız otururken para gelirse, el açmak biraz da ağlar gibi yalvaracak olursan, guruşlar yağmur gibi yağacaktı. Yürümeden, yorulmadan para kazanmak az keyif mi? Artık ben, tam işimi bulmuştum.” “Bir Dilencinin Hatıraları”, Arkadaş. No: 14, 26 Eylül 1928. Mülakat ve tespitler için bkz. Çelebi, s. 160.

¹¹ Köktürk, s. 399.

¹² Tuna/Parin, s. 147. Nitekim yapılan bir çalışmada, dilencilere yardım etmenin nedenleri araştırıldığında, sevap olduğu için yardım edenlerin %39 ile ilk sırayı aldığı, kazadan/beladan korunma gayesinin %12 ile ikinci sırayı ve dini bir ay/gün olması ise %11 ile üçüncü sırayı aldığı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın sonuçları için bkz. Vatandaş, Celalettin, Toplumsal Bir Değer Olarak “Yardımlaşma” ve “Dilenciler”, Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE Dergisi, C.5, S. 1, Y. 2005, s. 157 vd.

*bütün inceliği, o (iyilik) damarını yakalayıp derin derin sızlatmakta yatmaktadır*¹³.

Bu nedenledir ki, iyilik damarını yakalayıp derin derin sızlatmak için, çoğu zaman dilencilikte kadınlar “anne” rolünü; erkekler “yaşlılık” olgusunu ön plana çıkarmakta, “çocuk” figürü ise, dilencilğe önemli bir boyut getirmekte, avantaj sağlamakta¹⁴ ve “dilenme ümidini” canlı tutmaktadır.

Dilencilik bazen, salt dilenme olarak karşımıza çıkarken bazen de, bir kadın, çocuk ya da engellinin (ya da engelli zannedilen bir kimsenin) kağıt mendil ya da çiçek satma görüntüsü altında “gizli ya da dolaylı” bir tarzda karşımıza çıkmaktadır. Örtülü dilenme olarak tanımlanan dolaylı dilenme, yardımsever kimse bakımından “bu kişi çalışıyor, bu dilenci değil” algısı oluşturup, sunulan hizmet bedelinin üstünde bir miktarın elde edilmesiyle sonuçlanmaktadır^{15,16}.

Hiç şüphesiz dilenmenin bu kadar yaygın, olağan ve sıradan kabul edilmesi, toplumsal psikoloji açısından da irdelenmesi gerekmektedir. Nitekim çoğu popüler hale gelen, bilgi, şarkı söyleme, oyunculuk ya da dans yarışmalarında dahi, yarışmacıların programın sonuna kadar devam edip, hak ettiklerini alıp gitmek yerine sunuculara “yalvarır” hale gelmesi; bu türden yarışmalarda, bilgi ve yeteneğin değil, acıklı hikâyelerin ve acındırma yeteneğinin ön plana çıkarılmasının toplumsal

¹³ Güntekin, Reşat Nuri, Miskinler Tekkesi, İnkılap Kitabevi, İstanbul, t.y., s. 73.

¹⁴ Nitekim İstanbul’da yakalanan dilencilerden **kadın olanların % 47**’si; erkek dilencilerin ise, % 8’inin **çocukla dilenirken** yakalandığı ortaya çıkmıştır. Açıklama için bkz. Tuna/Parin, s. 152, 153.

¹⁵ Vatandaş’a göre, bu türden dilenme “bir hizmet karşılığında para isteyerek veya verileni reddetmeyerek”, “örtülü dilenme”dir. Vatandaş, Dilenciler ve Dilencilik, s. 175.

¹⁶ Dilencilik türleri şu şekilde tasnif edilmektedir: Dini sebeplerle dilenenler, dini kötüye kullananlar, göçebe dilenciler, fiziksel engeli olmayan dilenciler, bedensel engeli nedeniyle çalışmadığı için dilenenler, engelliler, çocuk dilenciler, meslekten dilenciler, yarı zamanlı dilenciler. Sınıflandırma için bkz. Wassan, Aijaz/Khuro, Ali Sajjad, Beggary in District Sanghar: A Sociological Analysis of Sahahdadpur, Tandoadam anda Sinjhoru Subdivisions, New Horiznos, V. 5, N.2, Y. 2011, s. 29 vd.

bir “*dilencilik psikolojisi*” oluşturduğu da haklı olarak dile getirilmektedir¹⁷.

2. DİLENCİLİĞİN SEBEPLERİ

Toplumsal bir sorun olan dilencilik pek çok sebebi bulursa da temel sebepler olarak, yoksulluk, işsizlik ve marjinalleşme gösterilmektedir¹⁸.

Büyük yerleşim yerlerinde, kent yaşamı içerisinde oluşan hiyerarşik ilişkiler sebebiyle, önceden gelenlerin sonrakilere devrettiği “*nöbetleşe yoksulluk*” olgusunu ortaya çıkarmıştır¹⁹. Bu olgu içerisinde, dilencilik bir meslek olarak değil de, dilenmek istemedikleri halde, çok yoksul ve çaresiz oldukları için dilenmek zorunda kalanlar “*yoksullar*” sınıfına dâhil edilmelidir²⁰.

Öte yandan, büyük yerleşim yerlerinde (kent yaşamında) bedeni çalışmayla arzu edilen (asgari) yaşam standardına ulaşılmasının mümkün görülmemesi ve meşru zeminde iş bulma imkânının darlığı ve nihayet iş ve çalışma koşullarının ağırlığı, dilencilik rastgele bir olgu olmaktan çıkarıp bilinçli bir tercih ve hatta bazen düşük gelirli kimseler için “*ek gelir kapısı*” haline getirmektedir. Bu grupta yer alanlar, “*gönüllü dilenci*”²¹ olarak adlandırılabilir. Sözü edilen toplumsal ve bireysel sebeplerle birlikte, ekonomik getirisinin yüksekliğinin (ve buna mukabil

¹⁷ Yılmaz, Elif, Gizli Dilenciler: İstanbul’da Sokakta Çalıştırılan Çocuklar, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008, s. 201. Coşkun/Erkilet’e göre, modern toplumlarda ortaya çıkan sorunlu alanlarda biri de internette artan dilencilik olgusudur. *E-dilencilik*, çeşitli kumar ve poker sitelerinde, chat odalarında oyuna devam edebilmek için ve kazanınca ödenmek üzere para talep etmek şeklinde ifade edilmektedir. Coşkun, İsmail/ Erkilet, Alev, İstanbul Halkının Dilencilik Olgusuna Bakış Açısı, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yay. N. 2020-15, İstanbul 2010, s. 26.

¹⁸ Özer, Yunus Emre/Yontar, İbrahim Güray, Dilencilik Olgusu, Kent Güvenliği İlişkisi ve İzmir Büyükşehir Bütününde Dilencilikle Mücadele, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008, s. 249.

¹⁹ Yılmaz s. 195.

²⁰ Vatandaş, Dilenciler ve Dilencilik, s. 182. Dilencilik sınıflandırılması için bkz. Özer, Yunus Emre/ Yontar, İbrahim Güray, Kent Güvenliğini Tehdit Eden Bir Unsur Olarak Dilencilik, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Kış 2013, C. 12, S. 43, s. 241 vd.

²¹ Munzer, p. 306.

emek sarf edilmemesinin) de teşvik edici etkisiyle bireyler dilencilığe yönelebilmekte ve dilencilığı kolay para kazanma yolu olarak görebilmektedir²². Bu türden dilenciler için dilenmek, olağanüstü güzel bir yaşam biçimidir²³.

Bir alan araştırmasında ortaya konulduğu üzere, yoksulluk nedeniyle dilencilik yapanlar, dilencilığı hırsızlık ya da sair malvarlığına karşı suçlara nazaran bir tercih ve *ehveni şer* olarak görür iken; dilencilik yapanların % 70-80'lere varan bir kısmının dilencilığı “*meslek*” olarak seçmekte ve “*maaşsız memurluk*” olarak görmektedir²⁴.

Sözü edilen açıklamalardan ve bu alanda yapılan sosyolojik çalışmalardan hareketle, günümüzde yaygın olarak görülen dilencilığın çok büyük bir kısmının yoksulluk kaynaklı olmayıp; dilencilığın meslek olarak kabul edilmesiyle ilgili olduğu rahatlıkla söylenebilecektir.

Dilencilığın bir diğer temel sebebi de, marjinalleşmedir. Özellikle, toplumun dışına itilen ve herhangi bir katmanda ekonomik olarak yer edinemeyen ve psiko-sosyal nedenlerle kendilerini yaşama tutunamayacak derecede güçsüz gören kimseler²⁵ dilencilığı yaşama tutunma noktası olarak görmektedir. Evlilik dışında çocuğu olanlar (bu nedenle sosyal

²² Vatandaş, Dilenciler ve Dilencilik, s. 172. İmam-ı Gazali'ye atfen, dilencilik, hırsızlık ve yol kesme eylemlerinin ortak noktasının, emek sarf etmeksizin mal edinmek maksadıyla insanların malına saldırmak olduğunu belirtilmektedir. Nakledildiğine göre, Gazali'nin tespiti kapsamında, bu üç eylemi ayıran şey “*cesaret*”tir. Dilencinin hiçbir cesareti yoktur. Hırsız ise, bazı tehlikeleri olmak ve onları göze almakla birlikte insanlardan gizlice aşımaya çalışır ki, onda biraz cesaret vardır. Yol kesiciye gelince, o en casaretlisidir ve açıkça insanların karşısına dikilerek gerektiğinde güç kullanarak insanların parasını ve malını gasp eder. Referans için bkz. Yeniçeri, Celal, İslam Öğretisinde Çalışıp Kazanma/Kesb İlkesi ve Emeksiz Kazanç Peşine Düşme Olarak Dilencilik ve Benzerlerine Bakış, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008, s. 283, dn. 66.

²³ Munzer, p. 323.

²⁴ Vatandaş, Dilenciler ve Dilencilik, s. 179. Sözü edilen çalışmada ortaya konulan şu vakti ise, dilencilığın meslek olarak itihat edildiğinin en açık kanıtıdır. “...*K'lılar (dilencileriyle ün salmış bir köy) arasında, yurt dışında, özellikle de Almanya'da çalışanlar var. Bunlardan birçoğu izinlerinde Türkiye'ye geldiklerinde de –eski günleri yâd etmek için- dilenmeye gidiyorlar*”.

²⁵ Özer/Yontar, Dilencilik Olgusu, s. 247.

yardımlarla hayatını idame ettirmek durumunda olanlar), kimsesizler/sokak çocukları, evsizler, alkol bağımlıları ve sokak suçluları bu grup içerisinde değerlendirilebilir²⁶.

Dilencilik merhamet ve acıma duygularına hitap ettiği ve dilencilerin de bu hislere hitap etmek için her türden sömürü aracına (hastalık, bendensel engeller, çocuklar, açlık, maneviyet vs.) başvurduğu; dilencilere yardım eden pek çok kimsenin de “*sevap kazanmak*” veya “*belayı def’etmek*” ya da “*isteyeni geri çevirmemek*” için bu yardımı yaptığı²⁷ nazara alındığında dilencilik ile maneviyat ya da “din” ilişkisinin ortaya konulması gerekmektedir.

Kur’an’da “*İnsan için kendi çalıştığından başkası yoktur*”²⁸ ayetiyle (Necm 53/39) mü’minler kesb’e (maddi ya da manevi bir emek ile elde edilen kazanç) yönlendirilirken; Allah’ın Elçisi de, “*İnsan için kendi çalıştığından başkası yoktur*” diyerek (Buhari, Buyu 15), insanların bizzat kendi çalışmalarının karşılığı olarak kazandıklarını harcamasının/yemesinin daha hayırlı olduğu beyan etmiştir²⁹. Kur’an ve hadisler, insana çalışmayı emretmiş ve iki günün eşit (müsavi) olmasını zarar/hüsran olarak kabul etmiştir. Çalışmamak ya da tembellikten kaynaklanan fakirliği meziyet kabul etmek İslam’ın izzetine ters düşer³⁰.

Dilencilik haysiyet kırıcılığı ve gerçek ihtiyaçlarını sunamayan insanların durumu Kur’an’da (Bakara, 2/73) şu şekilde anlatılmaktadır: “*Zekât ve sadakalar kendilerini Allah yoluna adanmış yoksullar içindir ki, onlar yüzünde (kazanç için) dolaşmaya güç yetiremezler. Bilmeyenler iffetlerinden dolayı onları varlıklı sanır. Sen (Resulüm), onları*

²⁶ Marjinalleşme hakkında ayrıntılı açıklama için bkz. Aytaç, Ömer/Akdemir, İlhan Oğuz, “Türkiye’de Yeni Kentli Yoksulluk Sorunu”, Yoksulluk (2. Cilt), İstanbul 2003, s. 53 vd.

²⁷ Buyrukçu, Ramazan, Dilencilik’in Yaygınlaşması ve Önlenmesinde Dini Anlayışların ve Diyanet İşleri Başkanlığı’nın Rolü, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008, s. 287; Özer/Yontar, Dilencilik Olgusu, s. 249.

²⁸ Necm, 53/39

²⁹ Yeniçeri, s. 261.

³⁰ Çakan, İ. Lütfi, Dünya Hayatına Karşı Müslümanların Tutumları, Diyanet Dergisi, C. 16, S. 1, Yl. 1975, s. 10.

simalarından tanırsın; çünkü onlar yüzüzlük edip insanlardan bir şey istemezler. Yaptığınız her hayrı Allah muhakkak bilir.”³¹

Gerçekten mahrum kalan kimselerin asli ihtiyaçlarını zekat³² veya gönüllü kurum ve kuruluşlardan yahut uygun görülen kişilerden (her önüne gelenden değil) talep etmesi dilencilik olarak nitelendirilemez³³.

3. DİLENCİLİĞİN TOPLUM YAŞAMINA ETKİSİ

Dilencililiğin meslek edinilmesinin önemli bireysel ve toplumsal etkileri söz konusudur. Öncelikle belirtmek gerekir ki, dilencililiği meslek edinen kimseler “*insan onuru*” denilen olguyu köreltmektedir³⁴. Bunlar için tek önemli şey, muhatabından maddi bir şeyler “*koparmak*” olduğu için, muhatabının merhamet damarına dokunmak için her türden yöntemi kullanmaktan ve hatta kendi çocuklarını istismar etmekten geri durmazlar³⁵.

Dilencililiği meslek edinen kimse, dilenme eylemini bizzat kendisi yapabileceği gibi; kendi çocuğunun fitraten şefkate muhtaç oluşunu,

³¹ Nitekim Duha Suresi’nde (Duha, 93/8,9) yer alan “Öyleyse yetimi sakın ezme, isteyeniyi azarlama” ayeti, zor durumda olanlara yardım edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayet-i Kerime, dilencililiği meslek edinen kimselerden bahsetmemektedir. Açıklama için bkz. Sancaklı, Saffet, Dilencilikle Mücadelede Başarılı Olmak İçin Dini Referanslar Kullanmanın/Dinin Motivasyonundan Yararlanmanın Önemi, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008, s. 314.

³² Dilenci ise, zekât değil, sadaka dilenmekte ve her önüne gelenden istemektedir. Açıklama için bkz. Yeniçeri, s. 272.

³³ Yeniçeri, s. 272. Nitekim Allah’ın Elçisi, “*Dilenmek yüz karasıdır, kişi dilenmek suretiyle kendi yüzünü lekeler, sadece devlet başkanından hakkını istemesi ya da zaruret sebebiyle dilenmesi böyle değildir*” (Tirmizi, Zekat 38; Nesai, Zekat, 93); “*Kim yanında yetecek malı olduğu halde dilenirse kendisini ateşe götüreceği şeyi çoğaltmış olur*” (Ebu Davut, Zekat, 24) buyurmuştur. Hanefi mezhebine göre, cesedini örtecek elbise ile o günün ağızına (yiyeyeğine) malik olan kimsenin dilenmesinin helal olmadığı ve dilenmenin (bir başkasından istemenin) hangi durumlarda caiz olduğu ve usulü hususunda bkz. Miras, Kamil, Sahih-i Buhari Mahtasarı Tecrid-i Sarih Tercümesi ve Şerhi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1973, 5. Cilt, s. 91 vd.; Sancaklı, s. 318 ve dn. 99.

³⁴ Karacoşkun, Mustafa Doğan, Bir İstismar Yolu Olarak Dilencilik –Sivas Örneği-, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008, s. 216; Gedik, Ömer, Dilencililiğin Türk Pozitif Hukukundaki Yeri, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008, s. 568

³⁵ Karacoşkun, s. 216.

eşinin veya kızının “*anne*” rolünü ve hatta yaşı ilerlemiş yakınlarının (anne-baba vs.) acizliğini kullanmak suretiyle “*dolaylı*” yoldan da yapabilmektedir. Nitekim büyükşehirlerde vaki olan dilencilik çetelerinin sayısının çokluğu bunun en önemli delilidir. Toplumda dilencilikle ilgili rahatsızlık doğuran temel sebepler, dilencilerin gördükleri gibi olmamaları, insanların duygularını sömürmeleri ve organize bir şekilde faaliyet göstermeleri olarak gösterilmekte³⁶ ve bu sorun ile mücadele edilmediği takdirde onarılamayacak sosyal tahribatın gerçekleşebileceği ifade edilmektedir³⁷.

Çocukların “*selpağa gitmek*” adı altında “*sözde*” çalıştırıldığı ve bu sırada insanların merhamet duygularını istismar etmek suretiyle çoğu zaman sattıkları (ve hatta insanların sadece parayı vermek suretiyle satılan şeyi almaması nedeniyle “*satmadıkları*”) kağıt mendil ya da çiçeğin bedelinin çok üstünde bir bedel talep etmeleri/almaları, çocukların aileleri tarafından dilencilik yaptırılarak sömürülmesine/istismarına zemin hazırlamaktadır³⁸.

Dilenci kendisi köleliğin bir çeşidini sergileyen “*özgür (sahte) bir köle*” olduğu gibi³⁹; bir başkasını dilencilığe sevk eden kimse de, sorumluluğu altındaki (bakmakla yükümlü olduğu) eşini, çocuğunu ya da anne babasını gerçek bir köleye dönüştüren “*zorba*”dır.

Kanaatimizce, bir kimsenin bireysel olarak dilenmesi “*ahlaki kötülük*” olarak görülebilir iken⁴⁰; bir başkasının dilencilikte araç olarak kullanılması ya da bir başkasının dilencilığe zorlanması “*gizli bir sömürü/istismar ya da bir tür köleleştirme*” olarak kabul edilebilir.

³⁶ Özer/Yontar, Dilencilik, s. 243.

³⁷ Walsh, Tamara, Defending Begging Offenders, QUT Law & Justice Journal, V. 4, N. 1, Y.2004, p. 58.

³⁸ Çocukları dilencilğine sürükleyen sebepler ve dilencilik suretiyle çocuk sömürüsü hakkında sosyolojik bir araştırma için bkz. Yılmaz, s. 194 vd.

³⁹ Köktürk, s. 402.

⁴⁰ Nitekim Yargıtay, haciz işlemi sırasında haciz memurlarına karşı sarfedilen “*Dilenciler...*” ifadesini, şeref ve saygınlığı zedelediğinden bahisle, hakaret niteliğinde görmüştür. (Yargıtay 4. HD, 03.07.2002 tarih, E. 2002/4163 ve K. 2002/8410)

Dilencilik başlangıçta yoksulluk üzerine bir “*kültür*” olarak değerlendirilirken⁴¹; günümüz toplumlarında kamu düzenini tehdit eden ve çoğu ciddi suçun işlenmesine zemin hazırlayan toplumsal bir vakıa haline gelmiştir.

Çıkar amaçlı suç örgütleri dilenciligi bir çıkar kapısı olarak görmekte ve dilencilikte araç olarak kullanılan çocuklar/kadınlar, ekonomik sömürü (zorla çalıştırma)⁴², insan ticareti⁴³, organ ve doku ticareti, cinsel kötüye kullanım⁴⁴, fuhuş, uyuşturucu madde ticareti gibi eylemlere karşı korumasız (suistimale açık) bırakılmaktadır.

4. DİLENCİLİK SUÇU (TCK m. 229)

Toplumsal bir vakıa haline gelen dilenciligin bireysel, psikolojik ve toplumsal yönünü açıkladıktan sonra, pozitif hukukun dilencilige ilişkin hükümlerini inceleyerek kanun koyucunun bu konuya bakışının da ortaya konulması gerekmektedir.

Bu nedenle, ilk olarak dilencilik eylemine ilişkin tanım tartışmalarına değindikten sonra, mevzuatın farklı yerlerinde bulunan ve dilencilik eylemine ilişkin olan hükümleri ele aldıktan sonra, dilencilik suçunu unsurları itibariyle inceleyeceğiz.

I. Dilenciligin Tanımı ve Dilencilige İlişkin Düzenlemeler

Dilencilik eylemine ilişkin olarak hukukumuzda çoğu kanunda hüküm bulunmakla birlikte, dilenciligin tanımı konusunda tam ve açık bir hüküm bulunmadığı dile getirilmiştir⁴⁵. Oysa halen yürürlükte bulunan

⁴¹ Özer/Yontar, Dilencilik Olgusu, s. 256.

⁴² Aydın, Hakan/ Gündüz, Veysel, Çocuk Güvenliğinin Sağlanmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: “Taş Atan Çocuklar” Sorunu, Türk İdare Dergisi, S. 468, Eylül 2010, s. 23: Göç Vakfı, İnternet Medyası Çocuk Hak İhlali İzleme Raporu 2012, Türkiye 2012; Çocuklar Sadece Hak İhlallerinden Pay Aldı, s. 97, 99; Özer/Yontar, Dilencilik, s. 244 vd; Tutkun, Ömer F./ Koç, Mustafa, Çocuk Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Türkiye’de Çocuk Haklarına Yönelik Çalışma ve Yasal Düzenlemeler, Ege Eğitim Dergisi, C. 3, S. 2, Y.2003, s. 19.

⁴³ Arslan, Çetin, İnsan Ticareti Suçu (TCK md. 201/b), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 53, S. 4, Y. 2004, s. 20

⁴⁴ Yalçın, Nur, Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Çözüm Önerileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi, İstanbul 2011, s. 95.

⁴⁵ Gedik, s. 565.

1897 tarihli Tese'ülün Men'ine Dair Nizamname'nin 9. maddesinde, dilencilik (teseülün) tanımlandığını görmekteyiz⁴⁶.

Nizamname'de yer alan tanıma göre dilenci, “işe ve güce muktedir olduğu halde” bir başkasından maddi talepte bulunan kimsedir. İşe ve güce muktedir *olamayan* bir kimsenin bir başkasından maddi bir talepte bulunma eylemi, sözü edilen Nizamname kapsamında dilencilik olarak kabul edilemeyecektir.

Dilencilik eylemine ilişkin yasal düzenlemeler incelendiğinde bunların iki gruba ayrıldığını söyleyebilmek mümkündür. Bunlar, maddi yaptırım öngören yasal düzenlemeler ve herhangi bir maddi yaptırım öngörmeyen düzenlemelerdir.

Kabahatler Kanunu ve Türk Ceza Kanunu ilk grupta yer alan ve dilencilik eylemine maddi yaptırım öngören kanunlar içerisinde yer almaktadır. Kabahatler Kanunu'nun 33. maddesi dilencilik eylemini (bireysel/doğrudan dilencilik) kabahat olarak düzenlemiştir⁴⁷.

Maddi yaptırım öngören ikinci düzenleme ise, dilencilik suçunu düzenleyen Türk Ceza Kanunu'nun 229. maddesidir⁴⁸.

46 Yine, dilencilik bir kabahat (cünha) olarak tanımlayan mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 544. maddesinde de, tıpkı Tese'ülün Men'ine Dair Nizamname'de olduğu gibi, dilencilik “Çalışmaya muktedir olduğu halde dilencilik” etmek olarak tanımlandığını görmekteyiz.

⁴⁷ **Dilencilik**

Madde 33 - (1) Dilencilik yapan kişiye, elli Türk Lirası idarî para cezası verilir. Ayrıca, dilencilikten elde edilen gelire elkonularak mülkiyetin kamuya geçirilmesine karar verilir.

(2) Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezasına ve elkoymaya kolluk veya belediye zabıta görevlileri, mülkiyetin kamuya geçirilmesine mülkî amir veya belediye encümeni karar verir.

⁴⁸ **Dilencilik**

Madde 229- (1) Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımları ya da eş tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

Kanun koyucunun “*dilencilik*” eylemini kabahat olarak düzenlerken; “*çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanma*” eylemini suç olarak kabul etmesinin sebeplerine değinmek gerekmektedir.

Bilindiği üzere, yasamanın genelliği ilkesi uyarınca bir eylemin suç olarak düzenlenip düzenlenmeyeceği konusundaki takdir, yasama organındadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi’nin 27.03.2014 tarih, E. 2013/128 ve K. 2014/66 sayılı kararında da belirtildiği üzere⁴⁹: “...*Hukuk devletinde, ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar, ceza hukukunun ana ilkeleri ile Anayasa’nın konuya ilişkin kuralları başta olmak üzere, ülkenin sosyal, kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri göz önüne alınarak saptanacak ceza siyasetine göre belirlenir. Kanun koyucu, cezalandırma yetkisini kullanırken toplumda kimlerin hangi eylemlerinin suç sayılacağı, bunun hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımını ile karşılanacağı, nelerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edilebileceği konularında takdir yetkisine sahiptir...*”⁵⁰.

Kanun koyucunun “*bireysel (doğrudan) dilenme*” eylemi yönünden, yukarıda zikrolunan Anayasa Mahkemesi’nin kararında yer alan, “***ülkenin sosyal, kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri göz önüne alınarak saptanacak ceza siyaseti***” kriterlerini esas alıp almadığının anlaşılabilmesi için öncelikle hükümlerin konuluş amacını (ratio legis) ortaya çıkarmamız gerekmektedir. Bu kapsamda, ilk

⁴⁹ 12/9/2014 tarih ve 29117 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

⁵⁰ Anayasa Mahkemesi’nin, 9.4.2014 tarih, E. 2014/38 ve K. 2014/80 sayılı kararına göre de: “*Kanun koyucunun, Anayasa’nın ve ceza hukukunun genel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla, cezalandırmada güdülen amacı ve suç ve suçluların özelliklerini de gözетerek, hangi eylemlerin suç sayılacağını, bunlara verilecek cezanın türünü, miktarını, artırım ve indirim nedenlerini, bunların oranları ile suçun takibine ilişkin yöntemleri belirleme konusunda takdir yetkisi bulunmakta ise de, bu yetki kullanılırken suç ile ceza arasındaki adil dengenin korunması ve öngörülen cezanın, cezalandırmada güdülen amacı gerçekleştirmeye elverişli olması gibi hususların dikkate alınması zorunludur.*”

olarak sözü edilen hükümlerin ihdas ediliş gayelerini ortaya koyabilmek için bu kanun hükümlerinin gerekçelerini incelemek gerekmektedir.

Kabahatler Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu'nun genel gerekçesinde⁵¹: “*Haksızlık oluşturan bir fiilin suç veya kabahat olarak tanımlanmasında, izlenen suç politikası etkili olmaktadır. Ancak, bir fiilin suç veya kabahat olarak tanımlanmasında, bunun esasen haksızlık ifade etmesi gerektiği hususu göz önünde bulundurulmalıdır. Esas itibarıyla haksızlık ifade etmeyen, hukuka aykırı olmayan bir fiil hiçbir surette suç veya kabahat olarak tanımlanamaz. Haksızlıklar arasında bu yönde bir tasnif yapılması durumunda; bu tasnifte, hukuka aykırı olan fiilin ifade ettiği haksızlık içeriği esas alınmalıdır.*” denilerek, Kabahatler Kanunu'nda düzenlenen eylemlerin, haksızlık içeriklerinin, suçlara nazaran daha hafif olduğu vurgulanmıştır.

Tasarının dilencilik kabahatine ilişkin madde gerekçesinde ise, “*Çocukların, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimselerin dilencilikte araç olarak kullanılması fiili, ceza hukuku bakımından suç olarak düzenlenmiştir. Türk Ceza Kanunu'na göre, ayrıca bu suç, bir örgüt faaliyeti çerçevesinde de işlenebilir ve bu durumda hapis cezası bir kat artırılır.*”

Burada ise, çocukların, fiziksel veya zihinsel engellilerin dilencilikte araç olarak kullanılması söz konusu olmayıp, bizatihi dilencilik fiili kabahat olarak cezalandırılmaktadır. Böylece, başkalarının merhamet ve acıma duygularının istismarı engellenmek istenmektedir” denilmektedir.

“*Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanma*” eylemini suç olarak düzenleyen (dilencilik suçu) TCK m. 229 hükmünün gerekçesinde ise: “*Çocukları, fiziksel veya zihinsel engellileri dilencilikte araç olarak kullanmak suretiyle başkalarının diğerkâmlık ve acıma*

51 Kabahatler Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu için bkz. <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss840m.htm> Erişim Tarihi: 01.12.2014

duyguları istismar edilmekte ve haksız kazançlar elde edilebilmektedir. Bu durumun kişilerdeki kimsesizlere, yoksullara yardım etme yönündeki hasletlerin zayıflamasına yol açtığı, bilinen bir gerçektir. Bu düşüncelerle, çocukların, fiziksel veya zihinsel engellilerin dilencilikte araç olarak kullanılması, suç olarak tanımlanmıştır”denilmektedir.

Her iki kanun hükmü ve sözü edilen hükümlere ilişkin madde gerekçeleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, kanun koyucunun bireysel (doğrudan) dilenciliği ahlaki kötülük ve haksızlık içeriğini az kabul ederek kabahat olarak düzenlediği; fiziksel ve zihinsel engellilerin vs. kimselerin dilencilikte araç olarak kullanılması eylemini ise, toplum açısından önemli görerek suç niteliğinde bir haksızlık olarak kabul ettiği görülmektedir.

Kanaatimizce de, -yukarıda gerekçeleriyle birlikte açıkladığımız üzere- bir kimsenin bireysel olarak dilenmesi “*ahlaki kötülük*” olduğu halde; bir başkasını dilencilikte araç olarak kullanması ya da bir başkasının dilencilğe zorlaması “*gizli bir sömürü/istismar ya da bir tür köleleştirme*”dir. Suç sayılan bir eylem olarak dilencilik, insanlık onurunun hiçe sayılmasına ve toplumun acıma, merhamet ve yardımseverlik duygularının istismarına yol açması nedeniyle “*toplumsal bir sorun*” ve bir “*utanç*”tır.

Bu değerlendirmelerden hareketle, kanun koyucunun her iki eylemin haksızlık içeriğini derecelendirmek suretiyle; bir başkasını dilencilikte araç olarak kullanma fiilini suç olarak kabul etmesinde “*ülkenin sosyal, kültürel yapısı ve etik değerlerini*” göz önüne aldığı görülmektedir.

Kabahatler Kanunu ve Türk Ceza Kanunu’nda yer alan bu iki hüküm dışında, dilencilğe ilişkin hükümler ihtiva eden diğer bir kanun ise, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’dur. Bu Kanun’un m.3/b-4 hükmü, ana veya babası tarafından ihmal edilip, dilencilğe sürüklenen çocuğu “*korunmaya ihtiyacı olan çocuk*” olarak kabul etmekte ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin m. 2/1,g (m. 8/1,ç) hükmü

kapsamında bu çocukların korunmasına ilişkin tedbirleri almak görevini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na vermektedir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde çıkarılan ve halen yürürlükte bulunan 13 Şaban 1897 tarihli “*Tese’ülün Men’ine Dair Nizamname*”nin (Dilencilik Yasaklanmasına Dair Tüzük)⁵² 9. maddesine göre,

“İşe ve güce muktedir olduğu halde tese’ül edenler zabıtaca derdest edilerek bunlardan İstanbullu olanlar veya taşralı olup da İstanbul’da tavattun etmiş bulunanlar zabıtaca kefaletle rapı ile salıverilecekler ve taşra ahalisinden bulunanlar dahi mahalleri devairi belediyesince işgal olunmak üzere memleketlerine iade olunacaklardır. Mükerrirlerden İstanbullu bulunanlar taşraya teb’it edileceklerdir. İslâhhane ve sanayihanesi bulunan mahallerden gelen eşhas darülâczeve konulmayıp mahalli mezkûrde barındırılacaklardır.”

Anılan hüküm kapsamında, İstanbullu ya da İstanbul’da yerleşik olup da dilenenler kefaletle serbest bırakılır iken; taşralı olanlar memleketlerine gönderilmektedir. Ancak, İstanbulluların ya da İstanbul’da yerleşik olanların dilencilikte tekerrür etmesi halinde taşraya gönderilmesi hükme bağlanmıştır⁵³. Ancak, 1982 Anayasası’nın 13, 23 ve 38. maddeleri nazara alındığında, Nizamname’de belirtilen yaptırımların günümüzde uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır⁵⁴.

1/7/1931 tarihli Belediye Mezarlıklar Nizamnamesi’nin 17. maddesinde de, “*Sarhoşların, dilencilerin, ayak satıcılarının, yanında*

⁵² TBMM’nin 8/6/1933 tarih ve 772 sayılı Kararında, bu Nizamname hükümlerinin darülacezesi tesis edilmiş veya edilecek belediyelerde uygulanacağı belirtilmiştir.

⁵³ Çakıroğlu, Bayram Ali, Belediyeler ve Türkiye’de Dilencilik Boyutları, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008, s. 51, 52.

⁵⁴ Nizamname’de geçen “*memlekete gönderme*” yaptırımı, “*sürgün*” ve “*nefy*” cezalarına benzemektedir. Hukuk tarihimizde yer alan sürgün cezası, Mülga 13/07/1965 tarih ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun’un Geçici 2. maddesiyle kaldırılmıştır. Esasında sürgün cezasının, yaptırım anlayışı bakımından denetimli serbestlik uygulamalarına benzetmekle birlikte, gerçek anlamda bir görevlinin gözetimi veya denetimini içermediğinden modern denetimli serbestlik düzenlemesi niteliğinde olmadığı yönünde bkz. Yavuz, Hakan A, Denetimli Serbestliğin Türk Ceza Adalet Sisteminde Tarihsel Gelişim Sürece, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, y. 2012, s. 100, s. 324

velisi bulunmayan çocukların, beraberinde köpek ve sair hayvanat getirenlerin” mezarlıklara girmesi yasaklanmıştır.

Çalışmamızın bu bölümünde Türk Ceza Kanunu’nun 229. maddesinde düzenlenen dilencilik suçunu, Türk Ceza Kanunu’nun benimsediği suç teorisi kapsamında inceleyeceğiz. Bu kapsamda yeri geldiğince Kabahatler Kanunu’nun 33. maddesi ve sair mevzuat kapsamında yer alan hükümlere de atıfta bulunacağız.

II. Korunan Hukuki Değer

Dilencilik suçu, TCK’nin özel hükümleri içeren ikinci kitabında, topluma karşı suçlar başlıklı üçüncü kısımda ve genel ahlaka karşı suçları kapsayan yedinci bölüm içerisinde düzenlenmiştir.

TCK m. 229 hükmüne göre:

“(1) Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımları ya da eş tarafından işlenmesi hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır.”

TCK’de, ikinci kitap içerisinde yer alan özel hükümlerin (suç tiplerinin) korunan hukuki değere göre tasnif edildiği nazara alındığında⁵⁵, suç tipinin düzenlendiği kısım ve bölümlerin (hatta kısım ve bölüm başlıklarının) önemli bir yorum aracı olduğu kabul edilmektedir⁵⁶. TCK’de yer alan bölüm ve kısım başlıkları, bu ayrımlar altında yer alan suç tiplerinin düzenleniş gayesinin (amaçsal-gai yorum/ ratio legis) ve

⁵⁵ Ünver, Yener, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Ankara 2003, s. 509; Toroslu, Nevzat, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları (No.273), Sevinç Matbaası, Ankara 1970, s. 85 vd.

⁵⁶ Dönmezer, Sulhi/ Erman, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, Cilt I, Yeniden Gözden Geçirilmiş Onikinci Baskı, İstanbul 1997, s. 189; Artuk, M. Emin/ Gökçen, Ahmet/ Yenidünya, A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Ankara 2014, s.117; Toroslu, s. 204 vd.

kanunun sistematığının (sistemik yorum) ortaya çıkarılmasında önemli bir işlev görmektedir⁵⁷.

Korunan hukuki değer, ilgili suç tipinin “çekirdeği” olup⁵⁸; her suç, bireye veya topluma ait belirli bir varlık ya da menfaati ihlal ettiği için; her suç yönünden kendisine mahsus özel bir ya da birden fazla hukuki konu (hukuki değer) bulunmaktadır⁵⁹.

Dilencilik suçunun düzenlendiği yer ve madde gerekçesi nazara alındığında dilencilik suçu ile korunan hukuki değer, “genel ahlak” olduğu söylenebilir. Bu suç tipi ile toplumun manevi duygularının sömürülmesine engel olma amaçlanmaktadır.

Ancak, gerek madde metni ve gerekse madde gerekçesini bir bütün olarak değerlendirdiğimizde, bu suç tipi ile korunan hukuki değer karma olduğu; “genel ahlak” ile birlikte, çocuk ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayan kimselerin sömürülmesine engel olma gayesiyle insan onurunun da korunduğu görülmektedir.

Nitekim Türkiye’nin de taraf olduğu Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin, 32. maddesiyle, Sözleşme’ye taraf devletlere, “Çocuğun ekonomik sömürüye karşı korunma ve ahlaksal ya da toplumsal gelişmesine zararlı olabilecek şekilde çalıştırılmasına karşı korunma hakkını” kabul etme ve bu hakların etkin bir biçimde uygulanabilmesi için ceza veya başka uygun yaptırımlar ihdas etme yükümlülüğü getirilmiştir (m. 32/1, 2-c)⁶⁰. TCK m. 229 hükmü, Sözleşme’den kaynaklanan bu yükümlülüğün bir sonucudur.

⁵⁷ Toroslu, s. 215.

⁵⁸ Jescheck, Hans- Heinrich, Alman Ceza Hukukuna Giriş, (Çev. Feridun Yenisey), İstanbul 2007, s. 30

⁵⁹ Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Bası, Ankara 2014, s. 157, 158; Toroslu, s. 221, 288, 289.

⁶⁰ Sözleşme metni için bkz. <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/137-160.pdf> Erişim Tarihi. 10.12.2014. Sözleşme’nin onaylanması, 9.12.1994 tarih ve 4058 sayılı Kanun ile uygun bulunmuştur. Sözleşme, bakanlar Kurulu’nun 23.12.1994 tarih ve 94/6423 sayılı Kararı ile onaylanmıştır. Sözleşme metni, 27 Ocak 1995 tarih ve 22184 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Bkz. Özgenç, s. 55

III. Suçun Maddi Unsurları

A. Fail

Dilencilik suçu, bir kimsenin; yaşının küçüklüğü ya da bedeni, ruhi veya fiziki bir engeli sebebiyle kendisini idare edemeyecek durumda bulunan bir kimseyi bir başkasından herhangi bir maddi karşılık istemeye zorlamasıdır.

Bu bakımdan, dilencilik suç herkes tarafından işlenebilen bir suç tipidir. Ancak, TCK m. 229/2 hükmüne göre, dilencilik suçunun üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımları ya da eş tarafından işlenmesi halinde verilecek cezanın artırılması gerekmektedir. Bu yönüyle, dilencilik suçu görünüşte (gerçek olmayan) özgü suçlar içerisinde yer almaktadır⁶¹. Dilencilik suçu, herkes tarafından işlenebilir olmakla birlikte, kanunda sınırlı bir biçimde sayılan yakınlar tarafından işlendiğinde daha ağır cezalandırılmaktadır.

Kanun koyucu, aile bireylerinin; aile hukukundan (evlilikten veya kan ya da kayın hasımlığından) kaynaklanan manevi yakınlık veya nüfuzunun kullanılması suretiyle dilencilik suçunun işlenmesini cezayı ağırlaştıran nitelikli bir hal olarak öngörmüştür.

Yukarıda, dilencilik suçunda çoğunlukla çocukların araç olarak kullanıldığı zikrolunmuştu. Bu noktada, suçun failinin çocuk olup olamayacağı sorunu ortaya çıkabilir. Dilencilik suçu açısından, suçun işlenmesinde çoğunlukla çocuğun araç olarak kullanılması, çocuğun bu suçun faili olamayacağı anlamına gelmemektedir. Kanun hükmüne bakıldığında suçun failinin çocuk olabilmesi de mümkündür. Kaldı ki, bu suç tipi çoğunlukla annenin kendi çocuğunu (istisnaen baba) veya büyük kardeşin, küçük kardeşinin bedeni ve fiziksel acizliğini araç olarak kullanmak suretiyle işlenmektedir.

Dilencilik suçu açısından önemli olan, insanların merhamet ve acıma duygularına hitap edecek şekilde, bir çocuğu veya bedensel engeli

⁶¹ Failin sıfatı, suçun unsuru ise gerçek özgü suç; cezayı ağırlaştıran bir nitelikli hal ise, “gerçek olmayan özgü suç” söz konusudur. Açıklama için bkz. Heinrich, Bernd, Ceza Hukuku Genel Kısım, (Editör, Yener Ünver), Ankara 2014, s. 97, 98.

bulunan veya kendini idare edemeyecek bir kimsenin araç olarak kullanılmasıdır. Bu eylem, bir çocuk tarafından gerçekleştirilmiş olsa da, suç teşkil edecektir. Çocukların bu suçun faili olamayacağını öne sürmek, fail lehine kıyas anlamına gelir ki bu yorum TCK m. 2/1 hükmüne aykırılık teşkil eder⁶².

Nitekim Yargıtay da, çocuk yaştaki failin, 2 yaşındaki küçük kardeşini kucağına alarak karayolundan geçmekte olan araçların arasında dolaşmak suretiyle araç sürücülerinden dilenme biçiminde gerçekleşen eylemi bakımından dilencilik suçunun unsurlarının oluştuğuna kanaat getirmiştir⁶³.

B. Mağdur

Dilencilik eylemi ile toplumun diğerkâmlık ve acıma duyguları istismar edilmekte, haksız kazanç sağlanmakta ve nihayet dilencilik eyleminin yaygınlaşması ile toplumun kimsesizlere, yoksullara yardım etme yönündeki hasletleri zayıflamaktadır. Dilencilik suçu ile zor durumda kalan çaresiz bir kimseye yardım etmek biçimindeki “genel

⁶² Nitekim Ceza Genel Kurulu'nun, kasten öldürme suçunun bir çocuk tarafından bir başka çocuğa karşı işlenmesini düzenleyen TCK m. 82/1,e hükmüne ilişkin olarak verdiği bir kararda da, isabetli olarak şu sonuca ulaşılmıştır: “Kanun koyucunun kasten öldürme suçunun çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenmesini nitelikli biri hal olarak düzenlerken “çocuk” sözcüğünü gereksiz olarak kullandığı düşünülemez... Maddedeki “çocuk” sözcüğü ile mağdurun ya da maktulün beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda olup olmadığına bakılmaksızın yaşı nedeniyle bir nitelikli hal öngörüldüğünden, sanığın onsekiz yaşını doldurmamış olmasının veya fizik yapısı itibarıyla maktulden daha güçsüz durumda bulunmasının bu nitelikli halin uygulanıp uygulanmaması noktasında bir önemi bulunmayacaktır. Sanığın da çocuk olması Türk Ceza Kanunu'nun 31. maddesi kapsamında ve içinde bulunduğu yaş grubuna göre ayrıca bir indirim nedeni olacaktır. Diğer bir anlatımla, sanık ile mağdurun durumları ayrı ayrı değerlendirilecek, sanığın çocuk olması durumunda 31. maddedeki indirim hükmü uygulanacak, mağdurun ya da maktulün çocuk olması halinde de eylemi gerçekleştirenin yaşına bakılmaksızın aynı kanunun 82. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendindeki nitelikli hal uygulanacaktır. İkinin de çocuk olması durumunda ise, sanık hakkında TCK'nun 82/1-e maddesi uyarınca belirlenen temel ceza üzerinden aynı Kanunun 31. maddesi uyarınca yaş küçüklüğü indirimi yapılacaktır.” Yargıtay CGK, 15.1.2013 tarih, E. 2012/1-1285 ve K. 2013/3.

⁶³ Yargıtay 14. CD.'nin, 10.07.2014 tarih, E. 2012/5603 ve K. 2014/9420 sayılı kararı. (Karar yayınlanmamıştır)

ahlak” kuralının sömürülmesi ve istismar edilmesinin önüne geçilmek istenmiştir.

Bu yönüyle, “*zor durumda olan kişilere yardım etme*” biçimindeki ahlaki kaidenin (genel ahlakın- hukuki değer) ihlal edilmesi halinde toplum (herkes) mağdur olmaktadır.

Dilencilik suçunda, dilenen kimseye acıyarak menfaat temin eden kişiler, suçtan zarar gören konumundadır. Suçtan zarar gören kişi, gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilecektir. Örneğin; yardım alma şartlarını taşımadığı halde, bir dernek ya da vakıftan yardım talep etmek için çocuk ya da bedenen veya ruhen kendini idare edemeyecek bir kimseyi dilencilikte araç olarak kullanma eyleminde, dernek veya vakıf tüzel kişiliği suçtan zarar gören konumundadır.

Ancak, kamu tüzel kişilerinin zararına dilencilik suçunun işlenemeyeceğini ya da diğer bir deyişle, kamu tüzel kişilerinin dilencilik suçu bakımından suçtan zarar gören olamayacağını düşünmekteyiz. Çünkü bir kamu tüzel kişisinden (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’ndan ya da devlet tüzel kişiliğini temsilen Valiliklerden), maddi durumunu veya muhtaçlığını belgelemeksizin yardım talebinde bulunabilmek (dilenmek) mümkün değildir. Bu kurumlardan yardım talebi için aranan belgelerin sahte olarak düzenlenmesi halinde ise, aşağıda içtima bahsinde ele alınacağı üzere dilencilik değil, kamu kurumu aleyhine işlenmiş dolandırıcılık ve resmi ya da özel belgede sahtecilik suçları söz konusu olacaktır. Bu nedenle, bir kamu tüzel kişisinden ya da devletten⁶⁴ bir çocuk veya bedenen veya ruhen kendini idare edemeyecek bir kişiyi araç olarak kullanarak, dilenmek gayesiyle yardım talep edilmesi halinde elverişsiz teşebbüs (işlenemez suç) söz konusu olacak ve fail cezalandırılmayacaktır⁶⁵.

⁶⁴ Ancak tüzel kişiliğin organları ya da kamu görevlilerinden dilenilmesi halinde eylem dilencilik suçunu oluşturur.

⁶⁵ Kamu ve özel hukuk tüzel kişilerinde, ilgili mevzuat kapsamında yardım talep etme eyleminin hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebi kapsamında olduğu aşağıda hukuka uygunluk sebepleri başlığı altında ele alınacaktır.

C. Fiil/ Netice

TCK m. 229 hükmünde dilencilik suçunun fiil/hareket unsuru, “Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanma” olarak belirlenmiştir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu’na göre de, “...Dilencilik suçunda da çocuğun ya da beden ve ruh bakımından kendisini savunamayacak kişinin kullanılması” suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır⁶⁶.

Bu nedenle, çocuk ya da beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda olan bir kimsenin –araç olarak kullanılmaksızın- kendisinin dilenmesi dilencilik kabahatine vücut verecektir.

Ancak bu kimseler –araç olarak kullanılmış ise- eylem dilencilik suçunu oluşturmaktadır. Kanunda geçen araç olarak kullanma deyiminden, suçun konusunu oluşturan kimselerin, muhatabın (menfaat talep edilen kişi) algılayabileceği bir şekilde beraberinde (yanında, elinden tutarak veya sırtında vs.) ya da muhatabın görebileceği bir yerde bulundurmamak anlaşılmalıdır.

Maddede geçen “araç olarak kullanma” ifadesi, dolaylı failliği düzenleyen TCK m. 37/2 hükmüyle aynı anlama gelmemektedir. TCK m. 37/2 hükmü bağlamında dolaylı faillikte tipik hareketin, araç olarak kullanılan ya da diğer bir deyişle iradesine hâkim olunmak suretiyle tipik hareketi yapmaya yönlendirilen kişi tarafından yapılması zorunludur⁶⁷.

Dilencilik suçu bakımından ise, “dilenme” eyleminin araç olarak kullanılan çocuk ya da beden veya ruhen kendisini idare edemeyecek kişi tarafından yapılması zorunlu değildir. Fail, dilenme eylemini beraberinde bulunan ve araç olarak kullandığı kişiye yaptırabileceği gibi; kendisi de yapabilecektir. Örneğin; fail A, yanında bulunan çocuğunu ya da koluna girdiği engelli bir yakını dilendirebileceği gibi; çocuğunu

⁶⁶ 15.1.2013 tarih, E. 2012/1-1285 ve K. 2013/3.

⁶⁷ Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2014, s. 484; Üzülmez, İlhan, Dolaylı Faillik, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. I, S. 2, Y. 2006, s. 85 vd; Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 605.

kucağında tutmak, yere yatırmak veya sırtına almak suretiyle muhatabın (dilenilen kişinin) algısını yönlendirmek suretiyle kendisi dilenme eylemini gerçekleştirebilecektir.

Dilencilik suçu bakımından önemli olan husus fiilen “*dilenme*” eyleminin kimin tarafından icra edildiği değil; dilenme eylemi sırasında bir çocuk veya bedenen ya da ruhen kendisini idare edemeyecek bir kişinin muhatabın algılayabileceği (acıma hislerine hitap edecek şekilde) bir yerde bulundurulup bulundurulmadığıdır.

TCK m. 229 bakımından araç olarak kullanma; çocuk veya bedenen veya ruhen kendisini idare edemeyecek bir kişinin bu durumunu kullanarak ya da bu durumundan yararlanarak dilenme anlamına gelmektedir. Bu yönüyle TCK m. 229 hükmünde yer alan “*araç olarak kullanma*”, TCK m. 37/2’den farklı bir anlam taşımaktadır.

Dilencilik suçunun oluşabilmesi için, bir çocuk veya bedenen ya da ruhen kendisini idare edemeyecek bir kişinin, dilenen kimsenin beraberinde veya yakın bir mesafede bulundurulması yeterli olmayıp, bu kimselerin suçta araç olarak kullanılması gerekmektedir.

Dilenen kimse, çocuğunu veya yaşlı ya da engelli yakınına bırakacak bir yer olmadığı için beraberinde getirmiş ve fakat çocuğunu araç olarak kullanmamışsa eylem TCK m. 229 kapsamında değildir.

Nitekim Yargıtay da, “*Dilencilik suçunda mağdurenin adı geçen ile dilencilik yaptığı sırada yakalanması ve sanıklardan adı geçenin öz kızına bakmadığı için diğer sanığa kızını teslim ettiğini aşamalarda beyan ettiğinin anlaşılması karşısında, 8 yaşında bulunan mağdurenin duruşmada dinlendikten ve babası olan sanığın ekonomik ve sosyal durumuna dair zabıta ve muhtarlık araştırması yapıldıktan sonra tüm deliller birlikte değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi*” gerektiğine karar vermiştir⁶⁸.

TCK m. 229 hükmü kapsamında araç olarak kullanmadan söz edebilmek için, dilenme eylemi sırasında bu kimselerin karşısındakinin

⁶⁸ Yargıtay 14. CD. 17.2.2014 tarih, E. 2014/851 ve K. 2014/1728

acıma, merhamet ve diğerkâmlık duygularını harekete geçirecek şekilde fiilen teşhir edilmesi⁶⁹ veya sözlü olarak beraberinde veya yakın bir yerde bulundurduğu çocuktan bahsedilmesi gerekmektedir⁷⁰. Örneğin; çocuğun taş üstüne konulması, kış günü hafif giysiler giydirilmesi ya da yaz günü kalın giysiler giydirilmesi, çocuğun eline ekmek tutuşturulması, orta yerde bırakılması, çocuk teşhir edilmesi bile yanında bulundurduğu çocuğun aç olduğundan ya da hastalığından söz ederek dilenmesi ya da yanında bulundurduğu kişinin engelli/yaralı uzvunun teşhir edilmesi veya hastalığından bahsedilmesi halinde, araç olarak kullanma eyleminin gerçekleşmiş olacaktır.

Yargıtay da: “...*Oluşa uygun kabule göre, mağdurenin annesi müşteki Filiz'in fabrikada çalışması nedeniyle 2 yaşındaki kızı Didem'i sanık Ayşegül'e ilgilenmesi için bıraktığı, sanığın da kendisine emanet edilen mağdureyi kucağına alarak karayolundan geçmekte olan araçların arasında dolaşmak ve mağdurenin yaşının küçüklüğünden, muhtaçlığından faydalanarak toplumun yardımseverlik ve acıma duygularını istismar etmek suretiyle onu araç olarak kullanarak dilencilik yaptığı” kanaatine ulaşmıştır⁷¹.*

Araç olarak kullanma eylemini, araç olarak kullanılan kişilerin mutlaka failin yanında (ona bitişik) bulunması gerektiği şeklinde anlamamak gerekir. Çalışmamızın başında “*dolaylı dilencilik*” olarak vasıflandırdığımız hallerde; çalışıyor süsü verilerek selpak, çiçek satma perdesi altında çocukların dilencilikte araç olarak kullanılması da failin çocuğu hâkimiyeti altında (yanında veya yakın bir yerde bulunmak suretiyle hâkimiyeti altına alarak) tutarak bu türden bir davranışa yönlendirmesi eylemi de TCK m. 229 kapsamında dilencilik suçunu oluşturacaktır. Ancak failin (anne veya babanın ya da büyük kardeşin)

⁶⁹ Bu türden dilenme bakımından, dilenen kişinin sözlü olarak bir talepte (menfaat talebi) bulunmasına da gerek yoktur. Bu şekilde bir teşhir, fiili bir dilenmedir.

⁷⁰ Çocuk veya bedenen ya da ruhen kendisini idare edemeyecek kişi dilenen kişinin beraberinde bulunmasa bile, muhatabın görebileceği ve algılayabileceği bir mesafede ise ve muhataba gösterilmek suretiyle dilenilmiş ise, eylem dilencilik suçunu oluşturacaktır.

⁷¹ Yargıtay 14. CD.’nin, 10.07.2014 tarih, E. 2012/5603 ve K. 2014/9420

hâkimiyeti ya da bilgisi olmaksızın, çocuğun dolaylı şekilde dilencilik yapması dilencilik kabahatine vücut verecektir.

Failin, çocuk veya bedenen ya da ruhen kendini idare edemeyecek durumda olan bir kimseyi, araç olarak kullanıp kullanmadığı, suçun maddi unsuru olduğundan, bu unsurun gerçekleşip gerçekleşmediği her somut olayda her türlü şüpheden uzak bir biçimde ortaya konulmalıdır.

Failin, çocuğu veya bedenen ya da ruhen kendisini savunamayan bir kişiyi, araç olarak kullanıp kullanmadığı hususu, dilenme anında dilenen kişinin ve dilencilikte araç olarak kullanılan kişilerin konumları, birbirlerine yakınlıkları, dilenen kişi ile dilencilikte araç olarak kullanılan kişinin giysileri, söylenen sözler, araç olarak kullanılan kişinin (çocuk veya engellinin) hangi konumda bulunduğu ve sair hususlar bir bütün halinde değerlendirilerek ispat edilmelidir.

Nitekim Yargıtay da, “*Kayden bekâr sanığın evlilik dışı doğan ve nüfusa kayıtlı olmayan olay tarihinde 9-10 yaşlarında olduğu tahmin olunan küçük ile birlikte girdikleri bir evden hırsızlık yaptıkları ve merdivenlerden inerken tanık ile karşılaşan sanığın 'yardım edin' demesi üzerine tanığın yardım amacı ile sanığa para verdiği, tanık küçüğün anlatımları ve sanık savunması ile birlikte dikkate alındığında, **sanığın yanındaki küçüğe dilencilik yaptırdığı ve/veya bu yönde araç olarak kullanıldığı duraksamaya yer vermeyecek şekilde saptanmadan yerinde ve yeterli olmayan gerekçeyle hüküm kurulması**”nı bozma sebebi yapmıştır⁷².*

Dilenen kişinin, beraberinde veya muhataba gösterebileceği bir yerde bulundurmaksızın (araç olarak kullanmaksızın), sadece sözlü olarak çocuğu ya da hastası olduğundan bahisle dilenmesi TCK m. 229 kapsamında suça vücut vermez. Bu eylem, dilenme kabahatini oluşturur.

Dilencilik suçu, sırf hareket suçu (şekli suç) olup, bu suç bakımından dilenme sonucunda muhataptan herhangi bir maddi menfaatin alınmış olması gerekmez. Araç olarak kullanılan kişiyle (çocuk, yaşlı veya

⁷² Yargıtay 6. CD., 19.3.2013 tarih, E. 2010/7644 ve K. 2013/5854.

engelli) orta yerde dilenmek ya da kırmızı ışıktaki duran araçların arasında dolaşmak suçun oluşması için yeterlidir. Menfaat elde edilip edilmemesi, TCK m. 61 bakımından temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacaktır.

Toplumsal bir vakıa olarak dilencilik suçunu izah ettiğimiz bölümde dilencilik çoğunlukla bir meslek olarak icra edildiğini belirtmiştik. Ancak, dilencilik toplumsal bir vakıa oluşu ve çoğunlukla bir meslek olarak icra edilişi, dilencilik suçunun kesintisiz suç olduğunu göstermez. Bir suçun kesintisiz suç olarak kabul edilebilmesi için, bu hususun mutlak surette tipiklikte (maddi unsurlar içerisinde) açıkça gösterilmesi gerekmektedir. TCK m. 229 hükmünde dilencilik suçunun kesintisiz suç olduğuna veya neticenin devam etmesi gerektiğine (temadi unsuruna) dair herhangi bir hüküm/ifade bulunmamaktadır.

Dilencilik suçu, ani bir suçtur. Bir çocuk ya da bedenen ya da ruhen kendisini idare edemeyecek bir kimsenin araç olarak kullanılmasıyla birlikte suç tamamlanır ve aynı anda netice de sona erer.

Çalışmamızın başında da belirttiğimiz üzere, “*yoksul*” bir kimsenin “*belli bir kişiden*” veya “*bu amaçla kurulmuş resmi kurumlardan veya özel hukuk tüzel kişilerinden (dernek, vakıf vs.)*” hangi sebeple olursa olsun yardım talep etmesi dilencilik suçuna vücut vermeyecektir. Bu türden bir eylem, sosyolojik olarak dilencilik olarak kabul edilebilir ise de; hukuki anlamda (normatif olarak) dilencilik olarak kabul edilemez.

Bu konu aşağıda, hukuka uygunluk sebepleri ve kusurluluğu kaldıran ya da azaltan sebepler başlığı altında tartışılacaktır.

D. Suçun Konusu

1. Çocuk

Dilencilik suçunun konusu, çocuk veya beden ya da ruhen kendini idare edemeyecek durumda bulunan kişi /kişilerdir.

Kanunda geçen “*çocuk*” kavramı normatif bir kavram olup, TCK m. 6/1,b hükmünde tanımlanmıştır. Bu tanımlamaya göre çocuk, “*Henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi*”yi ifade etmektedir.

Çocuk Koruma Kanunu'nun m.3/1,a hükmüne göre çocuk, “*Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi*” ifade etmekte ve TCK m.6/1,b hükmünden daha geniş bir anlam taşımaktadır.

Her iki kanunda yer alan tanımlama birbirinden farklı olsa da, *çocuk kavramının normatif bir kavram olması sebebiyle*, sözü edilen tanımlar her kanunun kendi uygulaması ile sınırlı tanımlardır. Nitekim gerek TCK m. 6 ve gerekse Çocuk Koruma Kanunu'nu 3. maddesi “*bu kanunun uygulanmasında*” ifadesine yer vermektedir. Bu nedenle, TCK'de yer alan hükümlerin uygulanması bakımından çocuk, suçun işlendiği sırada “*henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi*” olarak kabul edilmelidir.

TCK m. 229 hükmünde beden ya da ruhen kendini idare edemeyecek durumda bulunan kişi ile birlikte “çocuk”tan açıkça zikredilmiştir. Bu noktada, dilencilik suçunda araç olarak kullanılan çocuğun bedenen veya ruhen kendisini idare edip edemeyeceğinin araştırılmasına gerek bulunmaktadır. Onsekiz yaşını tamamlamayan herhangi bir çocuk, bu suçta araç olarak kullanılabilir. Çocuk, failin kendi çocuğu olabileceği gibi, bir başkasının çocuğu da olabilir. Ancak, çocuğun aileden (kan veya sıhrî hısımlar içerisinde) olması cezayı ağırlaştırıcı bir nitelikli haldir (TCK m. 229/2).

Bu noktada, şu sorun ortaya çıkabilecektir. 15 veya 16 yaşını tamamlamış bir çocuğun dilencilikle araç olarak kullanılması halinde, muhatabın merhamet veya acıma hissini tahrik etmesi mümkün olmadığından suçun oluşmasının mümkün olup olmadığı akla gelebilir. Kanaatimizce de, giyim kuşamında değişiklik yapılmadıkça, hastalık veya sair bir bedensel engeli ön plana çıkarılmadıkça ya da gerçekte hasta olmadığı halde hasta süsü verilmek suretiyle teşhir edilmedikçe, sağlıklı ve fiziken yetişkin görünen bir çocuğun, muhatabın acıma ve merhamet duygularını tahrik ettiğinden söz edilemez. Kaldı ki, çalışmamızın başlangıcında belirtildiği üzere, profesyonel (meslekten) dilenciler tarafından, bu niteliklere sahip çocukların da suçta araç olarak kullanılması da olası değildir. Bu gruba giren çocuklar, çoğunlukla

dilencilikte araç olarak kullanılmak yerine, doğrudan dilencilığe yönlendirilmektedir.

Dilencilikte yaygın olarak, muhatabın acıma ve merhamet duygularına hitap etmek için, küçük ya da 15 yaşını tamamladığı halde fiziki engeli bulunan çocuklar anneleri/babaları veya kardeşleri tarafından araç olarak kullanılmaktadır.

Kanun koyucu normatif olarak “*çocuk*”tan söz ettiği için, herhangi bir hastalığı ya da fiziksel engeli bulunmasa da, sırf çocuğun bu suçta araç olarak kullanılması suçun oluşması için yeterlidir. Bu suçun faili, araç olarak kullanılan çocuktan daha küçük yaşta bir çocuk dahi olabilecektir. Örneğin, 13 yaşındaki bir çocuğun, zihinsel ya da fiziksel engelli olan büyük bir kardeşini (örneğin 16 yaşında) araç olarak kullanması halinde de dilencilik suçu oluşacaktır.

Mülga 765 sayılı TCK'nin, dilencilik eylemini kabahat olarak düzenleyen 545. Maddesinde, “*15 yaşından aşağı çocukları toplayıp dilencilik ettirir veya velayet ve vesayeti altında bulunan yahut kendisinin muhafazası ve nezaretine tevdi olunan 15 yaşından aşağı bir küçüğün dilenmesine veya bir kimsenin o küçüğü dilencilikte kullanmasına müsaade etmek*” eylemi yaptırıma bağlanmıştır. Sözü edilen hükme göre, 15 yaşını tamamlayan bir çocuğun dilencilikte araç olarak kullanılması yaptırıma bağlanmamıştır.

Yukarıda açıklandığı üzere, her ne kadar 15 yaşını tamamlayan ve herhangi bir fiziki engeli bulunmayan bir çocuğun zaten dilencilikte araç olarak kullanılması fail tarafından –fiilen- mümkün (elverişli) görülmesi de, bazı durumlarda hasta süsü verilmek suretiyle (ağızına maske takılarak veya elinde gerçek olmayan bir hastalık raporu verilerek) 15 yaşını tamamlamamış bir çocuğun da dilencilikte araç olarak kullanılabilmesi mümkün olabilir. Bu nedenle, çocuğun her türlü sömürü ve istismara karşı korunması bakımından suçun konusunu “*çocuk*” olarak belirleyen TCK m. 229 hükmünün daha kapsayıcı ve yerinde bir düzenleme olduğu kanaatindeyiz.

2. Bedenen veya Ruhun Kendini İdare Edemeyen Kişi

Beden ya da ruhen kendini idare edemeyecek durumda bulunan kişi TCK m. 229 hükmünde açıkça tanımlanmamıştır. Madde gerekçesinde, bedensel veya zihinsel engellilerin bu kapsama girdiği ifade olunmuştur.

“*Bedenen ya da ruhen kendini idare edemeyecek durumda bulunma*” hali TCK’nin özel hükümler kitabında düzenlenen çoğu suç tipi bakımından “*Bedenen ya da ruhen kendini savunamayacak durumda bulunma*” biçiminde, cezayı ağırlaştırıcı bir nitelikli hal olarak kabul edilmiştir. Bunlar; kasten öldürme (TCK m. 82/1,e), kasten yaralama (TCK m. 86/3,b), işkence (TCK m. 94/2,a), eziyet (TCK m. 96/2,a), cinsel saldırı (TCK m. 102/3,a), kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (TCK m. 109/3,f), hırsızlık (TCK m. 142/2), yağma (TCK m. 149/1,e).

TCK m. 81/1,e hükmünün gerekçesinde, mağdurun “*Çocuk olması veya ileri yaşı, hastalığı, malûllüğü veya ruhî veya fizik güçsüzlüğü nedeniyle kendini korumaktan âciz bir kimseye karşı filin işlenmesi, gerek faildeki ahlâkî kötülüğün mefruz çokluğu gerek filin icrasındaki kolaylık dolayısıyla*” nitelikli hal sayıldığı belirtilmiştir. Cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hale yer veren TCK m. 86, 94/2, 96 hükümlerinin gerekçesinde de bu gerekçeye atıf yapılmıştır.

TCK m. 142/2 hükmünün gerekçesine göre: “*Mağdurun trafik kazası geçirmiş olması, aklî veya bedensel bir hastalık veya sakatlıkla malul olması, malını koruyamayacak durumda olmasının örneklerini oluşturmaktadır. Hatta bir yakınının ölüm haberini almış olmaktan doğan büyük bir üzüntünün neden olduğu bir panik hâlinin de aynı durumu doğurmuş bulunması*” bedenen veya ruhen kendini savunamayacak durumda bulunma anlamına gelecektir.

TCK m. 102, 109, 149 gerekçelerinde ise, herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

Her ne kadar terminoloji/formülasyon farklılığı bulunsa da, özü itibariyle “*bedenen veya ruhen kendisini idare edememe*” ifadesi ile, “*kendini savunamayacak durumda bulunma*” ifadesi aynı anlama gelmektedir. Dilencilik suçunda yer verilen ifade ile diğer suç tiplerinde

yer verilen ifade farklılığının sebebi, sözü edilen hususun diğer suç tipleri yönünden mağdurun şahsına ilişkin cezayı ağırlaştırıcı bir nitelikli hal olarak kabul edildiği halde; dilencilik suçu bakımından suçun maddi konusu olmasıdır.

Dilencilik suçu bakımından ele aldığımızda; bedenen ve ruhen kendini idare edemeyecek kimseden maksat, bedeni, zihni (ruhi) bir engeli veya bir yaralanması sebebiyle kendi yaşamını idare etmekten geçici veya sürekli yoksun olan bir kimsenin araç olarak kullanılması suç teşkil edecektir. Bu noktada, sözü edilen bedeni veya ruhi engel sürekli olabileceği gibi geçici de olabilir. Örneğin, akıl hastası bir yakın (anne, baba, kardeş) suçta araç olarak kullanılabileceği gibi, ayağı veya kolu alçılı ya da trafik kazası geçirmiş bir kimse de suçta araç olarak kullanılabilecektir.

Kişinin gerçekte bedenen veya ruhen kendini idare edebilecek durumda olmasına rağmen, hileli davranışlarla akıl hastası veya engelli süsü verilmek suretiyle (hasta olmadığı halde maske takması veya sakat olmadığı halde koltuk değneği, sargı veya alçı kullanılması vs.) dilencilik suçunda araç olarak kullanılması halinde eylem dilencilik suçu kapsamında değerlendirilmeyecektir. Kanun koyucu, “*bedenen ya da ruhen kendini idare edemeyecek durumda bulunma*” ifadesi ile objektif bir niteleme ve gerçek bir durumun varlığından söz etmektedir.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereği, araç olarak kullanılan kişinin bedenen veya ruhen kendini idare edemeyecek haldeymiş gibi teşhir edilmesi TCK m. 229 kapsamında cezalandırılmayacaktır. Bu türden bir eylem hile ile muhatabından menfaat temini anlamına geleceğinden, bu eylemin dolandırıcılık suçu kapsamında tartışılması gerekmektedir. Aşağıda içtima bahsinde bu türden bir eylemin dolandırıcılık suçunu oluşturup oluşturmayacağı ayrıntılı bir biçimde tartışılacaktır.

IV. Manevi Unsur

Dilencilik suçu kasten işlenebilen bir suç tipidir. Failin kastı suçun maddi konusunu kapsamalıdır. Fail, çocuk veya beden ya da ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda olduğunu bildiği bir kimseyi dilencilik suçunda araç olarak kullanılmalıdır.

Failin kastı, dilencilik dışında başka bir gayeye yönelmiş ise (örneğin; fuhuş yaptırma ya da zorla çalıştırma gibi) bu durumda failin kastına göre, fuhuş (TCK m. 227/2,4), insan ticareti (TCK m. 80) ya da iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçu (TCK m. 117/2) söz konusu olacaktır⁷³.

Teorik olarak, dilencilik suçunun olası kast ile de işlenebilmesi mümkündür. Örneğin; bırakacak kimsesi bulunmaması nedeniyle, çocuğunu veya yaşlı ya da engelli bir yakınını –teşhir etmeksizin- (fakat beraberinde iken) dilenen bir kimsenin olası kastından söz edilebilir. Bu durumdaki bir kimse beraberinde bulunan çocuğun ya da yaşlı veya engelli yakınının başkalarının görebileceği bir tarzda (kendisine yakın bir mesafede) durmasına müsaade etmiş ise, olası kast ile hareket etmiş sayılır.

Dolaylı dilencilik olarak nitelendirdiğimiz hal bakımından ise, failin çocuğunun veya eşinin kağıt mendil veya çiçek satma adı altında dilendiğini veya beraberinde ya da hâkimiyeti altında (kendisine yakın bir yerde) bulunan eşinin veya çocuğunun elde ettiği menfaatin sattığı mal ile orantısız olduğunu bilmesine rağmen, onun bu eylemine –kendi hâkimiyeti altına veya yanında iken- müsaade eden, açık ya da zımnî bir şekilde yönlendiren fail olası kast ile dilencilik suçunu işlemiş olacaktır.

V. Cezayı Ağırlaştırıcı Nitelikli Haller

TCK m. 229 hükmünde dilencilik suçu bakımından iki tür cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hal öngörülmüştür. Bunlar, suçun işlenmesinde üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımları ya da eş tarafından (TCK m. 229/2) ve suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi (TCK m. 229/3).

⁷³ Dilencilik suçunun benzer suç tiplerinden ayırt edilmesi, aşağıda içtima başlığı altında ele alınacaktır.

1. Suçun Üçüncü Derece Dâhil Kan veya Kayın Hısımları ya da Eş Tarafından İşlenmesi

Suçun işlenmesinde, eşin ya da üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlarının araç olarak kullanılması, suçun konusuna ilişkin bir cezayı ağırlaştırıcı nitelikli haldir. Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için, failin kastının bu nitelikli hali kapsamaması, failin araç olarak kullandığı kişinin bu sıfatını bilmesi gerekmektedir.

Üçüncü derece dâhil kan ve kayın hısımlarının ve eşin tayini Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre yapılacaktır. Türk Medeni Kanunu'nun 17. maddesine göre, “*kan hısımlığının derecesi, hısımları birbirine bağlayan doğum sayısı ile belli olur*”. Bu hükme göre, anne-baba birinci derece (altsoy-üstsoy hısımlığı), kardeş ikinci derece, amca, dayı, hala, teyze, yeğen ise üçüncü derece kan hısımlığı içerisinde yer almaktadır.

Türk Medeni Kanunu'nun 18. maddesine göre, “*eşlerden biri ile diğer eşin kan hısımları, aynı tür ve dereceden kayın hısımları*” olur. Bu nedenle, bir eşin kardeşi diğer eşin ikinci dereceden, bir eşin yeğeni, amcası, halası, dayısı, teyzesi ise üçüncü dereceden kayın hısımlığı içerisinde yer almaktadır.

TCK m. 229/2 hükmünde yer verilen “*eş*” ifadesinden anlaşılması gereken resmi nikâhlı eştir. Dini nikâhlı eş, TCK'nin uygulanmasında “*eş*” kavramı içerisinde mütalaa edilmemektedir⁷⁴. Dolayısıyla, dini nikâhlı eşin TCK m. 229/2 hükmü kapsamında değerlendirilebilmesi mümkün değildir.

Dilencilik suçunun konusunun, TCK m. 229/2 hükmünde sınırlı bir biçimde sayılan hısımlar olması halinde ceza ağırlaştırılacaktır.

2. Suçun Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmiş Olması

Dilencilik suçunun bir suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Kanun hükmünde yer verilen “*örgüt*” ifadesinden, suç örgütü anlaşılmalıdır. Bu

⁷⁴ Yaşar, Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/ Artuç, Mustafa, Yorumlu- Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C. II, Ankara 2010, s. 2722.

kapsamda, “örgüt” ya da “suç örgütü” kavramının tespiti TCK m.220 hükümlerine göre yapılacaktır.

Kanunda suç olarak tanımlanan fiillerin işlenmesi amacıyla oluşturulmuş örgütlere; suç örgütü adı verilmektedir⁷⁵. Kanun koyucu dilencilik suçu bakımından bu suçun, örgüt faaliyeti kapsamında daha sistemli ve kolay işlenmesi ve nihayet bu suçun örgüte yarar sağlanmasını daha ağır yaptırıma bağlamıştır⁷⁶.

Ancak, bir suç örgütünün varlığından söz edebilmek için, en az üç kişinin bulunması, bu kişiler arasında hiyerarşik bir yapının (emir komuta zincirinin) bulunması, örgütün devamlılık (süreklilik) arzemesi (işlenmesi düşünülen suç sayısının ve mağdurların tayin edilmemiş olması) ve nihayet örgütün yapısının, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması gerekmektedir⁷⁷.

TCK m. 229/3 hükmünde sözü edilen örgüt, dilencilik suçunu işlemek amacıyla kurulmuş olabileceği gibi (dilencilik suçunu işlemek amacıyla örgüt kurma), TCK veya özel ceza kanunları ya da ceza içeren kanunlarda yer alan başka bir suçu işlemek amacıyla da kurulmuş bir örgüt kapsamında araç suç olarak dilencilik suçu işlenebilecektir.

TCK m. 229/3 ve 229/2 hükümlerinde yer alan cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hallerin bir arada bulunması halinde, fail hakkında her iki nitelikli halin de uygulanabilmesi mümkündür.

VI. Hukuka Uygunluk Sebepleri

Tipikliğin hukuka aykırılığın karinesi olması ve bir eylemi hukuka uygun hale getiren bir sebebin (hukuka uygunluk sebebi) bulunup bulunmadığının araştırılabilmesi için, öncelikle tipikliğin gerçekleşmesi gerekmektedir.

Dilencilik suçu açısından tipik eylem, “*çocukları veya bedeni ya da ruhi bakımdan kendini idare edemeyecek kimseleri dilencilikte araç*

⁷⁵ Özgenç, İzzet, Suç Örgütleri, 5. Baskı, Ankara 2012, s. 14; Özek, Çetin, Organize Suç, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan, İstanbul 1998, s.195.

⁷⁶ Yargıtay CGK, 19.2.2013 tarih, E. 2012/6-1490 ve K. 2013/59

⁷⁷ Bkz. TCK m. 220 hükmünün gerekçesi ve Özgenç, Suç Örgütleri, s. 14 vd.; Yargıtay CGK’in, 19.2.2013 tarih, E. 2012/6-1490 ve K. 2013/59 sayılı kararı.

olarak kullanma” olduğuna göre, bu tipik eylem bakımından TCK’de düzenlenen hukuka uygunluk sebeplerinden, kanun hükmünün yerine getirilmesi ve meşru müdafaa halinin uygulanabilmesi mümkün değildir.

Dilencilik suçu açısından, araç olarak kullanılan kimselerin rızasının bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilmesi de mümkün değildir. Suç ile korunan hukuki değer topluma ait “*genel ahlak*” ve bireylerin yardımseverlik duygusunun (ve araç olarak kullanılan kişilerin onurunun) sömürülmesine engel olma olduğu için, araç olarak kullanılan kimselerin bu haklar üzerinde mutlak tasarruf hakkı bulunmamaktadır. Bu nedenle, araç olarak kullanılan kimselerin rızaları eylemi hukuka uygun hale getirmez.

Özel kanunlarda⁷⁸ ya da özel hukuk tüzel kişilerinin düzenleyici işlemlerinde (dernek tüzüğü, vakıf senedi vs.) yer alan hükümler kapsamında yardım talebinde bulunan kimselerin eylemleri, dilencilik olarak nitelendirilemez.

Bu türden yardım taleplerinde, TCK m. 229 hükmünde (tipiklikte) yer verilen “*araç olarak kullanma*” söz konusu olmadığı için, tipe uygunluk (tipiklik) gerçekleşmeyecektir. Resmi mercilerden yardım talebinde bulunan kişi, bir çocuğu veya yardıma muhtaç yakınına “*araç olarak kullanmamakta*”, sadece bunlardan “*bahisle*” yardım talep etmektedir. Bu nedenle, tipe uygun eylemin bulunmadığı bu hallerde, eylemin hukuka uygunluk sebepleri içerisinde olup olmadığını tartışmaya gerek yoktur.

VII. Kusurluluğu Kaldıran/Azaltan Sebepler

Dilencilik suçu bakımından kusurluluğu kaldırان sebeplerden zorunluluk halinin uygulanabilmesi mümkündür. Örneğin; hasta olan çocuğunu tedavi ettirebilmek için ya da soğuk kış gününde korunaksız

⁷⁸ 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu’nun 2. maddesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin (633 sayılı) m. 2/1.g hükmü ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nun m. 3 vd. maddeleri, 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun’un 1. maddesi ve Yardım Toplama Kanunu’nun, 3. ve 6. maddeleri kapsamındaki yardım talepleri.

(odun, kömür vs. yakacağı bulunmayan) bir evde ikamet eden ve aç olan bir kimsenin ağır ve muhakkak açlık ve donma tehlikesinden korunmak için çocuğunu veya bedenini veya ruhen kendisini idare edemeyen bir kimseyi araç olarak kullanıp dilenmesi halinde zorunluluk hali söz konusu olacaktır.

Her ne kadar, yardım kuruluşlarına veya devlete başvurulabileceği gerekçesiyle açlık veya donma tehlikesinden başka türlü kurtulma olanağının bulunduğu akla gelebilir ise de, soğuk bir günde ve aç bir şekilde bulunan failin bu durumda sözü edilen kurumlara müracaat imkânı bulunmayacağından (ya da müracaat etse dahi bu kurumlar tarafından derhal yardım yapılma imkânı bulunmadığından) ağır ve muhakkak bu tehlikeden kurtulmak için, dilencilik suçunun işlenmesi zorunluluk hali kapsamında değerlendirilmelidir.

Dilencilik suçu açısından TCK m.28 hükmünde düzenlenen ve kusurluluğu kaldıran bir hal olan “*cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit*” müessesinin de uygulanma ihtimali bulunmaktadır. Örneğin; anne veya babanın cebir veya şiddet kullanmak ya da korkutma ve tehdit ile, bir çocuğunu (büyük kardeşi) küçük kardeşini veya engelli bir yakınını araç olarak kullanmak suretiyle dilenmeye zorlaması halinde TCK m. 28 hükmü uygulanabilecektir. Ancak böyle bir durumda, cebir ve şiddetin veya korkutma ve tehdidin ne şekilde gerçekleştiğinin her türlü şüpheden uzak bir şekilde ve delillerle ortaya konulması gerekmektedir⁷⁹.

VIII. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

A. Teşebbüs

Dilencilik suçu salt hareket suçudur (hareketi neticesine bitişik suç). Salt hareket suçu olduğundan, -icra hareketleri bölünebilir olmadıkça- dilencilik suçuna teşebbüs mümkün değildir. Ancak, icra hareketleri bölünebiliyorsa (örneğin, failin çocuğunu teşhir ettiği sırada ya da

⁷⁹ Örneğin, failin yara bere içerisinde bulunması, anne/babasının dilenmemesi halinde kendisine zarar vereceği tehdidinde bulunması vs. hususlarının maddi deliller ve tanık beyanları ile ortaya konulmuş ise, bu şartlar altındaki bir çocuğun sözü edilen cebir ya da tehditten –dilencilik suçunu işlemeksizin- kurtulabilme imkanı bulunmamaktadır.

beraberinde bulunan engelli ya da yaşlı bir kimseyi teşhir etmek üzere hazırladığı ya da henüz herhangi bir kimseden bir şey talep etmeksizin dolaştığı sırada yakalanır ise), teşebbüs hükümleri uygulanabilecektir.

Dilencilik suçu, çocuk veya bedenen ya da ruhen kendini idare edemeyecek bir kişinin araç olarak kullanılması anında tamamlanır. Bu nedenle, suçun tamamlanması için muhataptan (dilenilen kimseden) herhangi bir menfaat elde edilip edilmemesinin suçun oluşmasına bir etkisi yoktur.

B. İştirak

Dilencilik suçu, iştirak hükümleri yönünden herhangi bir özellik göstermez. Bu suç yönünden, beraber işleme (müşterek faillik), azmettirme ve yardım etme hükümlerinin uygulanabilmesi mümkündür.

Dilencilik suçunda, araç olarak kullanılan kişilerin suçun konusunu oluşturması sebebiyle bu kişiler ile fail arasındaki ilişki iştirak hükümleri kapsamında değerlendirilemez.

C. İçtima

1. Genel Olarak

Suçun maddi unsurları bahsinde açıklandığı üzere, dilencilik suçu kesintisiz bir suç olmadığı gibi, dilencililiğin cezalandırılabilmesi için meslek edinilmesine de gerek yoktur. Failin, bir çocuğu veya bedenen ya da ruhen kendini idare edemeyecek bir kimseyi bir kez dahi dilencilikte araç olarak kullanması halinde eylem dilencilik suçunu oluşturacaktır.

Failin karayolunda araçların arasında ya da sokakta dolaşmak suretiyle –ara vermeksizin- birden fazla kişiyi muhatap alarak dilenmesi sırasında, çocuğu veya bedenen veya ruhen kendini idare edemeyecek durumda olan bir kişiyi araç olarak kullanması durumunda, suçun mağduru kendisinde yardım talep edilen kimseler olmadığı için, birden fazla kimseden yardım talep edilmiş olması tek başına eylemi zincirleme suç haline getirmeyecektir.

Ayrıca, sözü edilen eylem belli bir zaman dilimi içerisinde kesintiye uğramaksızın süreklilik arz ederek gerçekleştiğinden doğal olarak birden fazla olsa da, hukuken tek sayılmalı ve fail –zincirleme suç

hükümleri uygulanmaksızın- tek dilencilik suçundan cezalandırılmalı fakat bu husus cezanın belirlenmesinde ve bireyselleştirilmesinde (TCK m. 61/1,e) dikkate alınmalıdır.

Nitekim Yargıtay da, “*araya zaman aralığı girmediği ve fiilin kesintiye uğramadan devam ettiği*” durumlarda, fiilin tek olarak kabul edilmesi gerektiği ve zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı görüşünü benimsemiştir⁸⁰.

Dilencilik eylemi kesintiye uğramış ise, örneğin, iki farklı günde dilencilik eylemi gerçekleştirilmiş ise, zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir. Dilencilik suçunun mağduru belli bir kişi olmadığından (suçun mağduru toplum olduğundan) bu suç yönünden de zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi mümkündür (TCK m. 43/1).

2. Dilencilik Suçunun Dilencilik Kabahatinden Ayırt Edilmesi

Çocuk, yaşlı veya engelli birisinin ya da bir yetişkinin, çalışmaya muktedir olduğu halde, bir başkasından maddi bir talepte bulunması dilencilik kabahatini oluşturmaktadır (Kabahatler Kanunu m. 33). Kabahatler Kanunu’nda yer alan dilencilik kabahatini bireysel/doğrudan dilencilik olarak tanımlamak mümkündür.

TCK’nin 229. maddesinde düzenlenen dilencilik eylemi ise, “*çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanmak*” suretiyle dilencilik olup; suç sayılan dilencilikte bir başkasının aciziyetini veya bedensel ya da ruhi engelinden yararlanma ya da onun bu durumunu sömürü aracı haline getirme söz konusudur.

Her iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde, TCK m. 229 kapsamında bir çocuğu ya da bir engelliyi araç olarak kullanan ve bu eylem sırasında da çocuk veya engelliden söz ederek dilenen kimsenin eylemi hem dilencilik suçunu hem de dilenme kabahatini oluşturmaktadır. Kabahatler Kanunu’nun m. 15/3 hükmü uyarınca, bir fiil hem kabahat

⁸⁰ Yargıtay 13. CD, 12.2.2013 tarih, E. 2011/26314 ve K. 2013/2626

hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilecektir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanmayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanacaktır.

3. Dilencilik Suçunun Kötü Muamele Suçundan Ayırt Edilmesi

Dilencilik suçu kapsamında failin; çocuğunu veya bedenlen veya ruhen kendini idare edemeyecek durumda olan eşini araç olarak kullanması halinde eylem hem dilencilik suçunu hem de TCK m. 232 hükmünde düzenlenen kötü muamele suçunu oluşturacaktır.

Bu durumda, tek bir eylemle (veya hukuken tek kabul edilen eylem ile) aynı anda birden fazla farklı suçun oluştuğundan, TCK m. 44 (fikri içtima) hükmü uyarınca, fail ağır suç olan dilencilik suçundan cezalandırılacaktır.

Ancak, failin çocuğunu veya bedenlen veya ruhen kendini idare edemeyecek durumda olan eşini araç olarak kullanmaksızın, onları dilencilikğe yönlendirmesi/zorlaması⁸¹ veya sokakta çalışmaya (selpak veya çiçek satmaya, ayakkabı boyama ya da tartı işi yapmaya) zorlaması halinde, dilencilik suçu oluşmayacaktır. Bu türden eylemler sadece kötü muamele suçuna vücut verecektir.

Nitekim Yargıtay da, “*çocukların sağlık ve eğitimleriyle ilgilenmeyip, ısrarla çocuklarını gece geç saatlere kadar sokakta çalıştırma*” eyleminin TCK m. 232 hükmünde düzenlenen kötü muamele suçunu oluşturduğuna karar vermiştir⁸².

4. Dilencilik Suçunun Dolandırıcılık Suçundan Ayırt Edilmesi

Dilencilik suçunun oluşabilmesi için failin, çocuğu veya bedenlen veya ruhen kendini idare edemeyecek durumda olan bir kimseyi araç olarak kullanması gerekmektedir. Yukarıda açıklandığı üzere, araç olarak

⁸¹ Bu eylem bakımından kabahate azmettirme söz konusu olsa da (Kabahatler Kanunu m. 14/1), eylem aynı zamanda kötü muamele suçunu oluşturduğundan, Kabahatler Kanunu'nun m.15/3 hükmü uyarınca, sadece kötü muamele suçuna ilişkin yaptırım uygulanabilecektir.

⁸² Yargıtay 4. CD. 14.5.2003 tarih, E. 2002/21425 ve K. 2003/3978.

kullanılan kişinin çocuk olmaması ya da gerçekte bedenen ya da ruhen kendini idare edemeyecek bir kişi olmamasına rağmen hile ile bu şekilde gösterilmesi halinde dilencilik suçundan söz edilemeyecektir.

Gerçekte çocuk olmadığı halde çocuk kıyafeti giydirilen bir kişinin araç olarak kullanılması ya da gerçekte bedenen ve ruhen kendini idare edebilecek bir kimsenin felçliymiş gibi yürüyerek veya sakat numarası yaparak bedenen ve ruhen kendini idare edemiyormuş gibi gösterilmesi halinde bu türden “*hileli*” davranışlarla, muhatabın merhamet ve acıma duygularını harekete geçirerek ondan menfaat temin edilmesi eylemi dolandırıcılık suçunun “*hile*” unsuru kapsamında ele alınmalıdır.

Dolandırıcılık suçunu düzenleyen TCK m. 157 hükmüne bakıldığında, “*hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlama*” eyleminin suç olarak kabul edildiği görülmektedir.

Bu noktada kanun koyucunun hilenin basit ya da mevsuf (vasıflı) bir hile olmasını aramadığı açıktır. Kanun koyucunun lafzına sıkı sıkıya bağlı kalındığında, yukarıda yer verilen hileli dilencililiğin dolandırıcılık suçunu oluşturduğu rahatlıkla söylenebilecektir⁸³.

Ancak Yargıtay’ın günümüzde geçerli olan istikrarlı uygulamasına göre, basit hile ya da soyut yalan dolandırıcılık suçunun “*hile*” unsuru kapsamında değerlendirilemez⁸⁴.

Yargıtay’a göre dolandırıcılık suçu bakımından⁸⁵: “*Hile, maddi olmayan yollarla karşısındakini aldatan, yanlışlığa düşüren, düzen, dolap,*

⁸³ Tezcan, Durmuş/Erdem, M. Ruhan/ Önok, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2013, s. 643. 644.

⁸⁴ Özbek, Veli Özer/ Kanbur, M. Nihat/ Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar/ Tepe, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2014, s. 686. Yargıtay’ın (geçmiş uygulamasında), soyut yalanın da somut olayın özelliklerine göre, dolandırıcılık suçuna vücut verebileceği yönündeki kararları için bkz. Tümerkan, Somay, Dolandırıcılık Suçu (Karşılıksız Çek Keşidesi Fiilleri), İstanbul 1987, s. 39, 40, 41.

⁸⁵ Yargıtay CGK, 26.6.2012 tarih, E. 2011/15-420 ve K. 2012/249. Yargıtay CGK’nin, 27.4.2004 tarih, E. 2004/6-85 ve K. 2004/104 sayılı kararına göre de: “*Hile, maddi olmayan yollarla karşısındakini aldatan, yanlışlığa düşüren, düzen, dolap, oyun, entrika vb. her türlü eylemdir. Bu eylemler bir gösteriş biçiminde olabileceği gibi, gizli*

oyun, entrika vb. her türlü eylemdir. Bu eylemler bir gösteriş biçiminde olabileceği gibi, gizli davranışlar olarak da ortaya çıkabilir. Gösterişte, fail sahip bulunmadığı olanaklara ve sığata sahip olduğunu bildirmekte, gizli davranışta ise kendi durum veya sıfatını gizlemektedir. Ancak sadece yalan söylemek, dolandırıcılık suçunun hile unsurunun gerçekleşmesi bakımından yeterli değildir. Yasa koyucu yalanı belirli bir takım şekiller altında yapıldığı ve kamu düzenini bozacak nitelikte bulunduğu hallerde cezalandırmaktadır. Böyle olunca **hukuki işlemlerde, sözleşmelerde bir kişi mücerret yalan söyleyerek diğerini aldatmış bulunuyorsa bu basit şekilde aldatma, dolandırıcılık suçunun oluşumuna yetmez.**

Yapılan yalan açıklamaların dolandırıcılık suçunun hileli davranış unsurunu oluşturabilmesi için, bu açıklamaların doğruluğunu kabul ettirebilecek, böylece muhatabın inceleme eğilimini etkisiz bırakabilecek yoğunluk ve güçte olması ve gerektiğinde yalana bir takım dış hareketlerin eklenmiş bulunması gerekir.

Dolandırıcılık suçunda hileli davranışın ancak bu şekilde gerçekleşmiş sayılacağını kabul eden bu görüşe “sahneye koyma” (mise en scène) teorisi adı verilmektedir. O halde dolandırıcılık suçunun unsurunu oluşturan hileli davranış şu şekilde tanımlamak mümkündür. ***Olaylara ilişkin yalan açıklamaların ve sarfedilen sözlerin doğruluğunu kuvvetlendirecek ve böylece muhatabın inceleme eğilimini etkileyebilecek yoğunluk ve güçte olması ve bu bakımdan gerektiğinde bir takım dış hareketler ekleyerek veya böylece var olan halden ve koşullardan yararlanarak, almayacağı bir kararı bir kimseye verdirmek suretiyle onu aldatması, bu suretle başkasının zihin, fikir ve***

davranışlar olarak da ortaya çıkabilir. Gösterişte, fail sahip bulunmadığı olanaklara ve sığata sahip olduğunu bildirmekte, gizli davranışta ise kendi durum veya sıfatını gizlemektedir. Desise ise, maddi nitelikte fiil ve hareketlerle mağduru hataya düşürmede kullanılan vasıtaadır. **Ancak sadece yalan söylemek, dolandırıcılık suçunun hile unsurunun gerçekleşmesi bakımından yeterli değildir. Yasamız yalanı, belirli bir takım şekiller altında yapıldığı ve kamu düzenini bozacak nitelikte bulunduğu hallerde cezalandırmaktadır.** Böyle olunca hukuki işlemlerde, sözleşmelerde bir kişi mücerret yalan söyleyerek diğerini aldatmış bulunuyorsa bu basit şekilde aldatma, ceza yaptırımını gerektirmez.”

eylemlerinde bir hata meydana getirmesidir. Böylece dolandırılanın iradesi fesada uğratılmakta, sakatlanmaktadır.”

Dolandırıcılık suçu bakımından, hilenin muhatabını kandırmaya elverişli olup olmadığı, her somut olayın özelliğine göre değerlendirilmeli, muhatabını kandıracak boyuta, yoğunluğa ulaşip ulaşmadığı, mağdurun inceleme olanağını ortadan kaldırıp kaldırmadığı mağdurun durumu, faili olan ilişkisi ve hilenin mahiyetine göre belirlenmelidir⁸⁶.

Ancak, bir topluluğun önüne gidip onlara hitap ederek, gerçeğe aykırı surette tanzim ettiği ya da başkasını aldatacak tarzda değiştirdiği bir hastalık raporunu göstererek çocuğunun kanser olduğunu ve çoluk çocuğuna bakması ve tedavi olması için kendisine para gerektiğini söyleyerek menfaat temin eden kişinin eylemi dolandırıcılık suçunu oluşturacak⁸⁷ ve fail TCK m. 158 ve belgede sahtecilik suçlarından ayrı ayrı cezalandırılacaktır (TCK m. 212 hükmü uyarınca).

Yukarıda, devlet ya da kamu tüzel kişilerinin zararına dilencilik suçunun işlenemeyeceğini belirtmiştik. Ancak, bir kamu tüzel kişisinden veya devletten yardım alabilmek için, gerçekte ihtiyaç sahibi olmadığı halde sahte belgelerle ihtiyaç sahibi gibi göstererek yardım alma eylemi nitelikli dolandırıcılık (TCK m. 158/1,e) ve belgede sahtecilik (TCK m. 204 vd.) suçlarını oluşturacak ve fail her iki suçtan da cezalandırılacaktır.

5. Dilencilik Suçunun İnsan Ticareti Suçundan Ayrırt Edilmesi

TCK m. 80 hükmünde düzenlenen insan ticareti suçu, zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokma, ülke dışına çıkarma, tedarik etme, kaçırma, bir yerden başka bir yere götürme veya sevk etme ya da barındırma biçiminde işlenebilen bir suç tipidir.

⁸⁶ Yaşar/Gökcan/Artuç, 2. Baskı, 4. Cilt, Ankara 2014, s. 5077 vd.

⁸⁷ Yaşar/Gökcan/Artuç, 4. Cilt, s. 5092.

İnsan ticareti suçu, özel kast ile işlenen bir suç tipi olup, kanunda sayılan “zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak” amaçlarının (saiklerinin) bulunmaması halinde eylemin insan ticareti suçu olarak nitelendirilebilmesi mümkün değildir.

Failin sözü edilen amaçları gerçekleştirmesi halinde (mağduru zorla çalıştırması, fuhuş yaptırması veya organlarının verilmesini sağlaması) ayrıca bu suçlardan dolayı da cezalandırılması gerekmektedir⁸⁸.

Öğretinin bir kısmına göre, bir babanın çocuğunu dilencilik yaptıran bir çeteye para karşılığında temin etmesi halinde, insan ticareti suçu ile birlikte dilencilik suçu da oluşmakta ve failin her iki suçtan da sorumlu tutulması gerekmektedir⁸⁹. Ancak, çoğunluktaki aksi görüşe göre, bu durumda sadece insan ticareti suçu olduğundan, fail sadece bu suçtan cezalandırılmalıdır⁹⁰.

Kanaatimizce, dilencilik suçunun dolaylı dilencilik şeklinde, yani çalışma süsü verilerek failin hâkimiyeti/denetimi altında bir çocuğun veya bedenen ya da zihnen kendini idare edemeyen bir kimsenin sattığı şey ya da gördüğü hizmetin üstünde bir talep etmesi şeklinde işlenen dilencilik suçu, TCK m. 80 bağlamında “zorla çalıştırma” anlamına gelir ve bu durumda fail araç olarak kullandığı kişiyi kendisi temin etmiş ise, hem insan ticareti hem de dilencilik suçlarından ayrı ayrı cezalandırılır.

Fail ya da bu maksatla kurulmuş bir suç örgütü tarafından temin edilen çocuk ya da bedenen veya ruhen kendini idare edemeyecek durumdaki bir kimsenin dilencilik suçunda araç olarak kullanılması suretiyle dilencilik suçunun işlenmesi halinde ise, bu türden bir eylem, araç olarak kullanılan kimselerin “esaret altına alınması” anlamına

⁸⁸ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 93 vd.

⁸⁹ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 97,98; Renk, Bersu/ Demir, Oğuzhan Ömer, İnsan Ticareti ve Yasal Düzenlemeler: Eski Sorunlar, Yeni Çözümler, Polis Bilimleri Dergisi, C. 13, S. 1, Y. 2011, s. 61.

⁹⁰ Koca, Mahmut, İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201/b), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 52, S. 2, Yıl. 2003, s. 154; Tezcan/Erdem/Önok, s. 117; Yenidünya, A. Caner, İnsan Ticareti Suçu (TCK m. 80), Ankara 2007, s. 196.

gelecektir. Bu durumda failin/faillerin hem insan ticareti hem de dilencilik suçundan cezalandırılmasını gerektirir. Ayrıca, bir örgütün faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde her iki suç yönünden de, suçun bir örgüt faaliyeti kapsamında işlenmiş olması sebebiyle cezayı ağırlaştırıcı nitelikli halin de uygulanması gerekmektedir.

IX. Yargılama ve Yaptırım

Dilencilik suçu, Asliye Ceza Mahkemesi'nin görevine giren bir suçtur. Bu suçun soruşturulması ve kovuşturması herhangi bir özellik arz etmez.

Suçun temel halinin yaptırımı bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıdır. Sözü edilen hapis cezası dikkate alındığında, suçun temel haline ilişkin dava zamanaşımı süresi de sekiz yıldır (TCK m. 66/1,e).

Failin, dilencilik suçundan elde ettiği menfaat bakımından TCK m. 55 hükmü uyarınca, “*suçtan elde edilen menfaatin*” müsaderesine hükmolunabilecektir. Ancak, TCK m. 55/1, son cümle hükmü uyarınca, suçtan elde edilen menfaat hakkında “*müsadere kararı verilebilmesi için maddî menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi*” gerektiğinden, dilencilikten elde edilen kazancın müsadere edilebilmesi için, suçtan zarar görene (dilenilen kimseye) iade edilememiş olması gerekmektedir.

Dilencilik suçunda, bir çocuğun suçta araç olarak kullanılması söz konusu olduğundan, dilencilik suçunda araç olarak kullanılan çocuk hakkında, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu (m. 3/b-4) ve Çocuk Koruma Kanunu (m. 3/1,a-1 ve m. 5) kapsamında, koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasına da karar verilebilecektir.

SONUÇ

Toplumsal bir vakıa ve ciddi bir ahlaki sorun olan dilencilik suçu, yaygın işlenen, hemen hergün herkesin karşılaştığı bir suç olmasına karşın, bu suçla etkin bir biçimde mücadele edilmemektedir. Sık işlenmesine rağmen, suçun uygulaması yok denecek kadar azdır. Anılan sebeplerle, dilencilik kadim bir meslek haline gelmiştir.

Bireysel dilencilik ahlaki kötülük olması ve haksızlık içeriğinin azlığı nedeniyle kabahat olarak yaptırıma bağlanmış iken; çocukların veya bedenlen ya da ruhen kendini idare edemeyecek kimselerin dilencilikte araç olarak kullanılması dilencilik suçunu oluşturmaktadır.

Bir kimsenin bireysel olarak dilenmesi “*ahlaki kötülük*” olduğu halde; bir başkasını dilencilikte araç olarak kullanması ya da bir başkasının dilencilğe zorlaması “*gizli bir sömürü/istismar ya da bir tür köleleştirme*” olup, toplumsal bir sorundur.

Kanun koyucunun her iki eylemin haksızlık içeriğini derecelendirmek suretiyle; bir başkasını dilencilikte araç olarak kullanma fiilini suç olarak kabul etmesinde “*ülkenin sosyal, kültürel yapısı ve etik değerlerini*” göz önüne aldığı görülmektedir.

Dilencilik suçunun oluşabilmesi için, kim olursa olsun bir çocuğun veya bedenlen ya da ruhen kendini savunamayacak durumda olan bedensel ya da zihinsel engelli (ya da hasta veya yaşlı) bir kimsenin araç olarak kullanılması gerekmektedir.

Dilencilik suçuyla korunan hukuki değer hem genel ahlak hem de çocuk ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayan kimselerin sömürülmesine engel olma gayesiyle insan onurunun dokunulmazlığıdır.

Dilencilik suçu açısından önemli olan, insanların merhamet ve acıma duygularına hitap edecek şekilde, bir çocuğu veya bedensel engeli bulunan veya kendini idare edemeyecek bir kimsenin araç olarak kullanılmasıdır. Bu eylem, bir çocuk tarafından gerçekleştirilmiş olsa da, suç teşkil edecektir.

Kanunda geçen araç olarak kullanma deyiminden, suçun konusunu oluşturan kimselerin, muhatabın (menfaat talep edilen kişi) algılayabileceği bir şekilde beraberinde (yanında, elinden tutarak veya sırtında vs.) ya da muhatabın görebileceği bir yerde bulundurulması anlaşılmalıdır.

TCK m. 229 kapsamında, “*dilenme*” eyleminin araç olarak kullanılan çocuk ya da bedenen veya ruhen kendisini idare edemeyecek kişi tarafından yapılması zorunlu değildir. Fail, dilenme eylemini beraberinde bulunan ve araç olarak kullandığı kişiye yaptırabileceği gibi; kendisi de yapabilecektir.

Dilencilik suçu bakımından önemli olan husus, fiilen “*dilenme*” eyleminin kimin tarafından icra edildiği değil; dilenme eylemi sırasında bir çocuk veya bedenen ya da ruhen kendisini idare edemeyecek bir kişinin muhatabın algılayabileceği (acıma hislerine hitap edecek şekilde) bir yerde bulundurulmak suretiyle dilenilmesidir.

Araç olarak kullanma eylemini, araç olarak kullanılan kişilerin mutlaka failin yanında (ona bitişik) bulunması gerektiği şeklinde anlamamak gerekir.

Çalışıyor süsü verilerek selpak, çiçek satma vs. perdesi altında çocukların dilencilikte araç olarak kullanılması da failin çocuğu hâkimiyeti altında (yanında veya yakın bir yerde bulunmak suretiyle hâkimiyeti altına alarak) tutarak bu türden bir davranışa yönlendirmesi (dolaylı dilencilik) eylemi de TCK m. 229 kapsamında dilencilik suçunu oluşturur. Ancak failin (anne veya babanın ya da büyük kardeşin) hâkimiyeti ya da bilgisi olmaksızın, çocuğun dolaylı şekilde dilencilik yapması, çocuk açısından (15 yaşını tamamlamış olması halinde) dilencilik kabahatine vücut verecektir.

Failin, çocuğu veya bedenen ya da ruhen kendisini savunamayan bir kişiyi, araç olarak kullanıp kullanmadığı hususu, dilenme anında dilenen kişinin ve dilencilikte araç olarak kullanılan kişilerin konumları, birbirlerine yakınlıkları, dilenen kişi ile dilencilikte araç olarak kullanılan kişinin giysileri, söylenen sözler, araç olarak kullanılan kişinin (örneğin,

çocuğun) hangi konumda bulunduğu ve sair hususlar bir bütün halinde değerlendirilerek ispat edilmelidir. Dilenen kimse, çocuğunu veya yaşlı ya da engelli yakınına bırakacak bir yer olmadığı için beraberinde getirmiş ve fakat çocuğunu araç olarak kullanmamışsa eylem TCK m. 229 kapsamında değildir.

Kişinin gerçekte bedenen veya ruhen kendini idare edebilecek durumda olduğu halde, akıl hastası veya engelli süsü verilme suretiyle bu şekle sokulması ya da hasta olmadığı halde maske takılması veya sakat olmadığı halde koltuk değneği, sargı veya alçı kullanılması halinde eylem dilencilik suçu kapsamında değerlendirilmeyecektir.

Bir topluluğun önüne gidip onlara hitap ederek, gerçeğe aykırı surette tanzim ettiği ya da başkasını aldatacak tarzda değiştirdiği bir hastalık raporunu göstererek çocuğunun kanser olduğunu ve çoluk çocuğuna bakması ve tedavi olması için kendisine para gerektiğini söyleyerek menfaat temin eden kişinin eylemi vasıflı bir hile ve bir sahneye koyma (mizansen) olduğu için, bu halde dolandırıcılık suçu işlenmiş olur.

Özel kanunlarda ya da özel hukuk tüzel kişilerinin düzenleyici işlemlerinde (dernek tüzüğü, vakıf senedi vs.) yer alan hükümlerden hareketle, yardım talebinde bulunan kimselerin eylemi, hakkın kullanılması hukuka uygun sebebi kapsamında olacağından dilencilik olarak nitelendirilemez. Bu türden eylemler, tipik olsa da hukuka aykırı değildir.

KAYNAKÇA

- Arslan, Çetin, İnsan Ticareti Suçu (TCK md. 201/b), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 53, S. 4, Y. 2004
- Artuk, M. Emin/ Gökçen, Ahmet/ Yenidünya, A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Ankara 2014

- Aydın, Hakan/ Gündüz, Veysel, Çocuk Güvenliğinin Sağlanmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: “Taş Atan Çocuklar” Sorunu, Türk İdare Dergisi, S. 468, Eylül 2010
- Aytaç, Ömer/Akdemir, İlhan Oğuz, “Türkiye’de Yeni Kentli Yoksulluk Sorunu”, Yoksulluk (2. Cilt), İstanbul 2003
- Buyrukçu, Ramazan, Dilenciliğin Yaygınlaşması ve Önlenmesinde Dini Anlayışların ve Diyanet İşleri Başkanlığı’nın Rolü, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) TebliğlerKitabı, İstanbul 2008
- Coşkun, İsmail/ Erkilet, Alev, İstanbul Halkının Dilencilik Olgusuna Bakış Açısı, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yay. N. 2020-15, İstanbul 2010
- Çakan, İ. Lütfi, Dünya Hayatına Karşı Müslümanların Tutumları, Diyanet Dergisi, C. 16, S. 1, YI. 1975
- Çakıroğlu, Bayram Ali, Belediyeler ve Türkiye’de Dilenciliğin Boyutları, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) TebliğlerKitabı, İstanbul 2008
- Çelebi, Mevlüt, Bir Dilencinin Anıları, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) TebliğlerKitabı, İstanbul 2008
- Dönmezer, Sulhi/ Erman, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, Cilt I, Yeniden Gözden Geçirilmiş Onikinci Baskı, İstanbul 1997
- Gedik, Ömer, Dilenciliğin Türk Pozitif Hukukundaki Yeri, Bir Kent Sorunu: Dilencilik

- Göç Vakfı, Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) TebliğlerKitabı, İstanbul 2008
- Güntekin, Reşat Nuri, Miskinler Tekkesi, İnkılap Kitabevi, İstanbul, t.y., İnternet Medyası Çocuk Hak İhlali İzleme Raporu 2012, Türkiye 2012; Çocuklar Sadece Hak İhlallerinden Pay Aldı
- Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2014
- Heinrich, Bernd, Ceza Hukuku Genel Kısım, (Editör, Yener Ünver), Ankara 2014
- Jescheck, Hans- Heinrich, Alman Ceza Hukukuna Giriş, (Çev. Feridun Yenisey), İstanbul 2007
- Karacoşkun, Mustafa Doğan, Bir İstismar Yolu Olarak Dilencilik – Sivas Örneği-, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) TebliğlerKitabı, İstanbul 2008
- Koca, Mahmut, İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201/b), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 52, S. 2, Yıl. 2003
- Köktürk, Milay, Bir Bilinç Durumu Olarak Dilencilik, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) TebliğlerKitabı, İstanbul 2008
- Miras, Kamil, S ahî-i Buhari Mahtasarı Tecrid-i Sarîh Tercümesi ve Şerhi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1973, 5. Cilt
- Munzer, Stephan R., “Beggars of God”, The Christian Ideal of Mendicancy, Journal of Religious Ethics, Vol. 27, Iss. 2, Y. 1999

- Özbek, Veli Özer/ Kanbur, M. Nihat/ Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar/ Tepe, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2014
- Özek, Çetin, Organize Suç, Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan, İstanbul 1998
- Tezcan, Durmuş/Erdem, M. Ruhan/ Önok, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2013
- Özer, Yunus Emre/Yontar, İbrahim Güray, Dilencilik Olgusu, Kent Güvenliği İlişkisi ve İzmir Büyükşehir Bütününde Dilencilikle Mücadele, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008
- Özer, Yunus Emre/ Yontar, İbrahim Güray, Kent Güvenliğini Tehdit Eden Bir Unsur Olarak Dilencilik, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Kış 2013, C. 12, S. 43
- Özgenç, İzzet, Suç Örgütleri, 5. Baskı, Ankara 2012
- Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Bası, Ankara 2014
- Parillo, Vincent N./ Stimson, John/ Stimson, Ardyth, Contemporary Social Problems, Second Ed. New York 1989
- Renk, Bersu/ Demir, Oğuzhan Ömer, İnsan Ticareti ve Yasal Düzenlemeler: Eski Sorunlar, Yeni Çözümler, Polis Bilimleri Dergisi, C. 13, S. 1, Y. 2011
- Sancaklı, Saffet, Dilencilikle Mücadelede Başarılı Olmak İçin Dini Referanslar Kullanmanın/Dinin Motivasyonundan Yararlanmanın Önemi, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu

- (Sorunlar ve Çözüm Yolları)
Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008
- Toroslu, Nevzat, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları (No.273), Sevinç Matbaası, Ankara 1970
- Tuna, Korkut/ Parin, Suvat, Kent Yaşamı ve Dilencilik: İstanbul Dilencileri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008
- Tutkun, Ömer F./ Koç, Mustafa, Çocuk Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Türkiye’de Çocuk Haklarına Yönelik Çalışma ve Yasal Düzenlemeler, Ege Eğitim Dergisi, C. 3, S. 2, Y.2003
- Tümerkan, Somay, Dolandırıcılık Suçu (Karşılıksız Çek Keşidesi Fiilleri), İstanbul 1987
- Ünver, Yener, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Ankara 2003
- Üzülmez, İlhan, Dolaylı Faillik, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. I, S. 2, Y. 2006
- Vatandaş, Celalettin, Dilenciler ve Dilencilik (Sosyolojik Bir Araştırma), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.4, S. 1, Y. 2002
- Vatandaş, Celalettin, Toplumsal Bir Değer Olarak “Yardımlaşma” ve “Dilenciler”, Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE Dergisi, C.5, S. 1, Y. 2005
- Walsh, Tamara, Defending Begging Offenders, QUT Law & Justice Journal, V. 4, N. 1, Y.2004

- Walsh, Tamara, “Waltzing Matilda One Hundred Years Later: Interactions Between Homeless Persons and the Criminal Justice System in Queensland’ (2003) 25 *Sydney Law Review*
- Wassan, Aijaz/ Khuro, Ali Sajjad, Beggary in District Sanghar: A Sociological Analysis of Sahahdadpur, Tandoadam anda Sinjhoru Subdivisions, New Horiznos, V. 5, N.2, Y. 2011
- Yalçın, Nur, Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Çözüm Önerileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi, İstanbul 2011
- Yaşar, Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/ Artuç, Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C. II, Ankara 2010 (4. Cilt, Ankara 2014)
- Yavuz, Hakan A, Denetimli Serbestliğin Türk Ceza Adalet Sisteminde Tarihsel Gelişim Sürece, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 100, Y. 2012.
- Yenidünya, A. Caner, İnsan Ticareti Suçu (TCK m. 80), Ankara 2007
- Yeniçeri, Celal, İslam Öğretisinde Çalışıp Kazanma/Kesb İlkesi ve Emeksiz Kazanç Peşine Düşme Olarak Dilencilik ve Benzerlerine Bakış, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008
- Yılmaz, Elif, Gizli Dilenciler: İstanbul’da Sokakta Çalıştırılan Çocuklar, Bir Kent Sorunu: Dilencilik Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları) Tebliğler Kitabı, İstanbul 2008